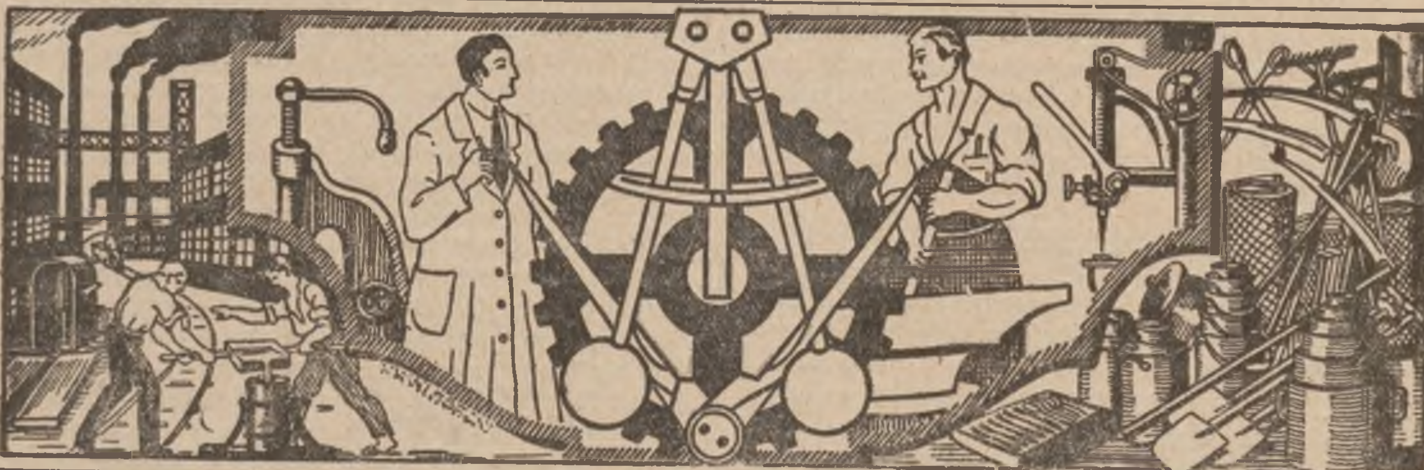
RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

STAŁE DODATKI:

„ELEKTRO- I RADJOTECHNIKA" • „POSTĘPY W PRZEMYŚLE" • „DZIAŁ SAMOCHODOWY" • „DZIAŁ ROWEROWY I MOTOCYKLOWY" • „DZIAŁ BUDOWLANY, DRZEWNY I CERAMICZNY" • „DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH"

PRZEDPŁATA kwartalna 4½ zł. + 40 gr. za dostawę franko w dom.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA
POZNAŃ, WIELKA 10. - TEL. 2277

Tygodnik abonować można na wszystkich pocztach w Państwie Polskiem. Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone są na stronie ostatniej.

Nr. 22 Poznań, 31 maja 1930 Rok X

Treść N-ru 22:

Jubileuszowa Wystawa Ruchoma w Bydgoszczy

1910 — 1930

Dziesięciolecie naszej odrodzonej Ojczyzny obfituje w doniosłe rocznice i jubileusze, zwłaszcza natury historycznej. Tem bardziej wyróżnić należy i przypomnieć sferom gospodarczo zainteresowanym i widzącym nasze lepsze jutro z punktu widzenia przyszłości — zależnej w pierwszym rzędzie od należytego zagospodarowania Polski — każdą dumną rewję dorobku przemysłowo - handlowego zwłaszcza tego rodzaju, jaki reprezentują w sposób zaszczytny i doniosły w skutkach Wystawy Ruchome Prób i Wzorów Przemysłu Krajowego.

Stworzone w roku 1910 wypełniały one za czasów niewoli niezastąpioną misję krzewienia ufności w samowystarczalność polską też pod względem wytwórczym i pośrednictwa handlowego — zaś wznowione po światowej wojnie w roku 1925 wykazały niemniejszą żywotność i użyteczność państwowotwórczą swemi setkami postojów i propagandy po wszystkich stronach Rzeczypospolitej — pozbytych inaczej należytego uświadomienia ekonomicznego i korzystania z dobrodziejstw materjalnych własnej Ojczyzny. Oby obecna jubileuszowa wystawa Bydgoska w dniach od 1—22 czerwca była tylko jednym z licznych jeszcze etapów świetnego rozwoju niezbędnej tej Instytucji „Wystaw Ruchomych Prób i Wzorów Przemysłu Krajowego.

ADMINISTRACJA „RYNKU METALOWEGO I MASZYNOWEGO".

Pierwszy Wiosenny Targ Katowicki
a nasze konieczności gospodarcze

Opinja o celowości i znaczeniu Targów przechodzi u nas, jak zresztą, zdaje się, powszechnie w całej Europie — różne koleje: od krańcowych zachwytów nad ich użytecznością i celowością dla życia gospodarczego w pierwszych latach po wojnie światowej, aż do zupełnej negacji co do racjonalności ich bytu w latach następnych.

Tymczasem w życiu praktycznem wszystko zależy tu od DWÓCH CZYNNIKÓW:

1. *czy inicjatorowie Targu mają odrazu JASNY I WYTKNIĘTY CEL, jakiemu odnośny Targ ma służyć, i*
2. *czy FORMA I STRUKTURA DANYCH Targów odpowie warunkom życia i spełni istotnie zadania, których się ono od nich domaga?*

Jeżeli te dwa warunki są dopełnione, powodzenie Targów staje się zapewnione, jakkolwiek nie wyklucza to jeszcze faktu, że w chwilach takich, jak np. obecne przesilenie gospodarcze i Targi muszą się liczyć z pewnem załamaniem swej linji rozwojowej i dostosowywać do zmienionej konjunktury.

Miedzynarodowe np. Targi Lipskie istnieją już 450 lat i spełniają zawsze swoje zadania ku zadowoleniu zainteresowanych i nigdy nikomu nie przyjdzie na myśl kwestjonować ich celowość, natomiast szereg innych Targów, towarów powojennych, przestało istnieć już po kilku próbach, bo powołano je do życia bez określonego i zgóry wytkniętego ogólnego celu gospodarczego.

Podczas gdy Targom Poznańskim nadano prawie odrazu charakter Targów międzynarodowych i użyteczność ich w tym zakresie staje się już powszechnie cenioną, Targi Katowickie mają zakres znacznie skromniejszy, choć cele ich są może równie poważne dla naszego życia gospodarczego. Wojna celna z Niemcami, poza znanym efektem chronienia młodego naszego przemysłu przed możną konkurencją, miała jeszcze i ten bardzo pożądany dla naszej rodzimej wytwórczości rezultat, że nauczyła nas pokrywać swoje zapotrzebowanie w kraju. Atoli problem zmiany orjentacji i ciążenia w kierunku pewnych źródeł zakupu, z któremi pozostawało się w ścisłych stosunkach handlowych przez lat dziesiątki, nie da się rozwiązać za jednym zamachem przez stworzenie barjery celnej lecz trzeba na to całych lat wytrwałej pracy i celowej propagandy. Dlatego też i skierowanie zapotrzebowania Górnego Śląska do źródeł zakupu, znajdujących się w innych dzielnicach Polski, musi stać się przedmiotem osobnej i celowo prowadzonej przez czas dłuższy akcji.

Temu celowi mają służyć przedewszystkiem „Targi Katowickie". Mają one zwrócić uwagę śląskiego kupca i konsumenta na produkcję innych ziem Polski, mają zapoznać z ich wytworami i ułatwić nawiązanie wzajemnych stosunków handlowych. Z tą propagandą pozostaje oczywiście w najściślejszym związku sprawa POPIERANIA WYROBÓW KRAJOWYCH, gdyż „Targ Katowicki" daje możność szerokim warstwom konsumentów na Śląsku przekonania się naocznego, co można nabyć z zakresu wytwórczości krajowej. Zagadnienie to jest tem ważniejsze, że — po podpisaniu traktatu handlowego z Niemcami — przemysł nasz znajdzie niewątpliwie poważnego konkurenta.

Oceniając położenie Katowic, jako miejsca Targu, należy zwrócić uwagę na to, że Górny Śląsk przedstawia specyficzne i zasługujące na szczególne zainteresowanie skupienia wielkiej ilości konsumentów, których i zapotrzebowanie i siła nabywcza są niewątpliwie wysokie. Stąd też Województwo Śląskie i Katowice, jako jego siedziba, przedstawiać będą zawsze dla zapobiegliwego producenta teren zachęcający do ekspansji, każda racjonalna propaganda łatwiej przyniesie tu pożądany rezultat, niż gdzieindziej.

Przeżywamy obecnie ciężki kryzys gospodarczy, ale — miejmy nadzieję — przeminie on rychło, a wówczas dopiero ujawnią się siły potencjonalne naszego życia gospodarczego, dziś przeważnie jeszcze drzemiące lub też zduszone panującym kryzysem. Kraj nasz bowiem posiada tak liczne bogactwa naturalne, wyzyskane zaledwie w drobnym ułamku, tak sprzyjające położenie geograficzne, że mimo obecne trudności, musimy z ufnością patrzeć w przyszłość.

Gdy zniknie zmora obecnych ciężkich dni, ujawni się dopiero w całej pełni celowość i użyteczność wielu obecnych poczynań, a także i „Targu Katowickiego", który stanie się pryzmatem życia gospodarczego naszych zachodnich dzielnic oraz regulatorem podaży i popytu rodzimej produkcji.

Dr. PIOTR CHORĄŻY,
Dyr. Polskiego Zw. Tow. Kupieckich Woj. Śląskiego.

Dypl. inż. MIECZYSŁAW RZĘCKI.

Postęp techniki w walce z europejskim kartelem miedzi

Silny spadek cen metali, obserwowany ostatnio na światowych rynkach metali, w silnym stopniu dał się we znaki miedzi, której produkcja jak i konsumcja stale wzrasta i to w tempie silnie przyspieszonem. Wynika to z dynamiki wzrostu produkcji miedzi w okresię ostatniego stulecia, której tempo kroczy po linji wzmożonego rozwoju przemysłu elektrycznego, jako najgłówniejszego odbiorcy miedzi.

Rok	Produkcja
1800	9 tys. ton metr.
1830	27 tys. ton metr.
1880	140 tys. ton metr.
1900	441 tys. ton metr.
1913	1030 tys. ton metr.
1927	1585 tys. ton metr.
1928	1761 tys. ton metr.

Podczas gdy spożycie miedzi rozkłada się prawie że równomiernie dla krajów Europy (41,3 proc.), jak i dla Stanów Zjednoczonych (ok. 49 proc.), to jednak produkcja tego metalu podzielona jest bardziej nierównomiernie, co wynika z udziału Stanów Zjednoczonych, w wysokości 55,4 proc. światowej produkcji miedzi, Chili 14,1 proc., oraz Konga 6,1 proc., które zajmują czołowe stanowisko wśród światowych eksporterów miedzi.

Mimo jednak wysokiej produkcji miedzi w Stanach Zjednoczonych, to jednak politykę cen wyznaczała przez swoje wpływy Europa, licząc na niezmienną i trwałą „prosperity" rynku amerykańskiego. Obliczenia te jednak z biegiem czasu zawiodły, ponieważ okazało się, że kryzys gospodarczy, przeżywany nieomal przez wszystkie organizmy gospodarcze Europy, dał się również we znaki systemowi gospodarczemu Stanów Zjednoczonych, w wyniku czego zmalał tam również popyt na metale i to w stopniu o wiele silniejszym, aniżeli w Europie. Również okazało się, że europejscy odbiorcy miedzi nie są znowu tak bardzo zależni od amerykańskiego dostawcy, a raczej przeciwnie, zauważyć można było pomoc, idącą z Ameryki dla europejskiego odbiorcy miedzi.

Pomostem dla tej pomocy był rozwój techniki przeróbczej starej i odpadkowej miedzi, dzięki czemu Amerykanie przerzucali do Europy znaczne ilości miedzi, którą po przeróbce zaspakajano zapotrzebowanie europejskiego odbiorcy.

Możliwości takich nie przewidział jednak europejski kartel miedzi, gdyż inaczej nie wprowadzałby w życie swego programu ścisłej kontroli produkcji miedzi elektrolitycznej, pomijając kontrolę ilości miedzi produkowanej drogą przeróbki.

Rozmiar opisanego kryzysu nie byłby tak charakterystyczny, gdyby nie stanowił równocześnie pouczającą walkę postępu techniki z rozwijającym się systemem sił gospodarczych. Wzmagający się coraz bardziej rozwój techniki przerobu starej i odpadkowej miedzi wywołał konieczność stworzenia swoistej silnej organizacji gospodarczej, opartej o zdrowe zasady przemysłu przetwórczego. Niespodziewany jednak wzrost zapasów miedzi na światowych rynkach zbytu przy równoczesnem ograniczeniu konsumcji, zmusił nowopowstałą organizację do oparcia swej działalności o grupy bankowe celem uzyskania finansowej podpory dla przetrzymania kryzysu. I od tej chwili nastąpiła kardynalna zmiana w dynamice cen na rynku miedzi. Cena ta bowiem przestała być zależną od naturalnego czynnika wyrównawczego między podażą i popytem, lecz funkcją wielkości finansowego nacisku i orjentacji amerykańskich grup bankowych.

Nastąpiło ścieranie się dwóch finansowo silnych grup gospodarczych, z których z jednej strony widzimy finansowanie postępu techniki dla wzmożenia przeróbki miedzi, a z drugiej równie silne finansowanie środków zaradczych dla przetrwania powstałego kryzysu, wynikłego ze zwiększenia się zapasów miedzi.

W tak powstałej sytuacji trudno dzisiaj ocenić dalszy bieg wypadków. Można jedynie przypuszczać z dotychczasowego przebiegu kryzysu, że kartele starać się będą o zlikwidowanie istniejących znacznych zapasów miedzi, co w obecnej chwili możliwe jest tylko przy cenach znacznie niższych od własnych kosztów produkcji. Jakiekolwiek jednak nastąpią posunięcia kartelu, należy je ocenić ze sceptycyzmem i to tem bardziej, gdy się przyjmie pod uwagę, że program działalności kartelu miedzi był pilnie obserwowany przez inne działy produkcji metalowej, które dążyły do oparcia swej pracy na podobnym programie. Dlatego też oczekiwać należy, że ewent. niedopisanie tego kartelu nie pozostanie bez silniejszego wpływu na program prac innych związków gospodarczych w dziedzinie produkcji metalowej.

Położenie hutnictwa w kwietniu 1930 roku

(Według „Przeglądu Miesięcznego“ Banku Gosp. Kr.)

Żelazo i stal.

Pomimo znaczniejsza poprawa stanu zamówień w kwietniu wytwórczość hut żelaznych, z powodu nagromadzenia większych zapasów w poprzednich miesiącach, doznała dalszego ograniczenia, jak wynika z następujących danych o produkcji w poszczególnych działach hutnictwa (za kwiecień przybliżone liczby tymczasowe):

	w tysiącach ton:		
	Surówka	Stal	Wyroby walc.
przec. mies. 1913 roku	85,9	138,4	99,9
w kwietniu 1929 r.	61,0	124,6	88,1
w lutym 1930 r.	42,5	101,5	75,9
w marcu 1930 r.	43,9	105,7	80,7
w kwietniu 1930 r.	37,7	91,4	70,0
w % przec. mies. 1913 r.:			
w kwietniu 1929 r.	71,0	90,0	88,2
w lutym 1930 r.	49,5	73,4	76,0
w marcu 1930 r.	51,1	76,4	80,8
w kwietniu 1930 r.	43,8	66,1	70,1

Spadek wytwórczości w kwietniu br. w porównaniu z miesiącem poprzednim wynosi w dziale wielkich pieców 14 proc., w stalowniach 13,4 proc., w walcowniach 13 proc.

Ogólna suma zamówień krajowych, dokonanych w okresie sprawozdawczym przez Syndykat Hut, osiągnęła w przybliżeniu 58 tys. ton. Była zatem przeszło dwukrotnie większa niż w marcu b. r. i przekroczyła wysokość sprzedaży w kwietniu ub. r. o 10 proc. Na poprawę stanu zamówień wpłynęły w pierwszym rzędzie większe dostawy rządowe, udzielone hutom w kwietniu na sumę 30 tys. ton w dziale szyn i akcesoryj kolejowych dla Ministerstwa Komunikacji. Również zakupy handlu hurtowego zwiększyły się o 4 tys. ton do 21.5 tys. ton. Natomiast zapotrzebowanie przemysłu, w związku z niepomyślnym stanem zatrudnienia w tej gałęzi, nie wykazało poprawy.

* * *

Eksport wyrobów hutniczych z Polski w marcu podobnie jak w lutym, wynosił prawie 42 tys. ton, był zatem $3\frac{1}{2}$ razy większy niż w marcu ub. r. Huty wykonywały w dalszym ciągu zakontraktowane poprzednio dostawy do Rosji, do której w miesiącu ubiegłym wysłano prawie 80 proc. ogólnego wywozu wytworów walcownianych. Znaczniejsze ilości wywieziono poza tem do Jugosławji, głównie materjałów kolejowych. Poprawił się również wywóz do państw bałtyckich, wśród których Łotwa jest największym odbiorcą naszych wytworów żelaznych.

Cynk i ołów.

Rynek cynku i ołowiu w kwietniu i w pierwszych dniach maja nacechowany był dalszym spadkiem cen do poziomu nienotowanego od szeregu lat. Odzwierciedla to poniższe zestawienie notowań tych metali na giełdzie londyńskiej (w Ł. za tonę à 1016 kg.):

	7. 5. 30	30. 4. 30	15. 4. 30	31. 3. 30	przeciet. 1911/13
cynk	$16\frac{1}{8}$	$16\frac{7}{8}$	$18\frac{1}{16}$	$18\frac{7}{16}$	$24\frac{13}{16}$
ołów	$17\frac{1}{4}$	$17\frac{3}{4}$	$18\frac{13}{16}$	$18\frac{13}{16}$	$16\frac{7}{8}$

Tak niski poziom notowań nie zdołał jednak zachęcić odbiorców europejskich do większych zakupów, wskutek czego podaż w dalszym ciągu znacznie przewyższała zapotrzebowanie. Produkcja ołowiu nadal wzrastała i wynosiła w marcu dla całego świata przeszło 163 tys. ton wobec 155 tys. ton w styczniu b. r. Rokowania o międzynarodową umowę w hutnictwie cynkowem, pomino coraz więcej uznawana konieczność unormowania sprzedaży tego metalu, nie poczyniły dotąd poważniejszych postępów.

Wytwórczość hut cynkowych w Polsce w kwietniu podobnie jak w miesiącu poprzednim wynosiła 15 tys. ton cynku. Ołowiu wytworzono 2.7 tys. ton, czyli nieco mniej niż w marcu b. r. Eksport cynku w pierwszym kwartale b. r. był o przeszło 12 proc. większy niż w tym samym czasie roku ub., wynosił bowiem w okresie styczeń—marzec b. r. — 33.1 tys. ton wobec 29.5 tys. ton w pierwszym kwartale 1929 r.

»WĘGIERSKA GÓRKA«

Górnicza i Hutnicza Spółka Akcyjna

w Węgierskiej Górce,

powiat Żywiec, Małopolska. Poczta w miejscu.

Telefon: nr. 2 i 5, — Telegramy: Odlewnia.

WYRABIA:

LANOŻELAZNE RURY I KSZTAŁTKI wodociągowe i gazowe, kielichowe i kołnierzowe o średnicy 40 mm do 1200 mm i długości użytecznej 2,5 do 5 m, według norm polskich i niemieckich

ODLEWY HANDLOWE, jak płyty, ruszty, ramy, drzwiczki, piecyki i t. p.

ODLEWY BUDOWLANE I KANALIZACYJNE

ODLEWY MASZYNOWE wszelkiego rodzaju do 15 ton wagi

WLEWNICE (KOKILE) dla stalowni 8585

ODLEWY KWASOODPORNE

Roczna sprawność produkcyjna Odlewni: 24.000 ton rur i 8.000 ton innych odlewów.

Jakość odlewów pierwszorzędna.

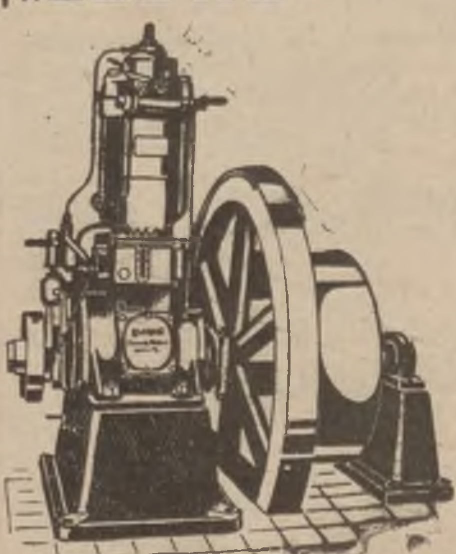
Jedyna w Polsce odlewnia rur, urządzona dla pionowego odlewania według najnowszych wymagań techniki,

Wielki złoty medal na P. W. K. w Poznaniu 1929.

„ELLWE“

bezsprężarkowy silnik systemu DIESEL'A

jest dla przemysłu, rolnictwa i rzemiosła najtańszą, najsprawniejszą i najprostszą maszyną napędową.

Prosimy zażądać wyczerpującej oferty.

SVENSKA MASKINVERKEN

SÖDERTÄLJE SZWECJA

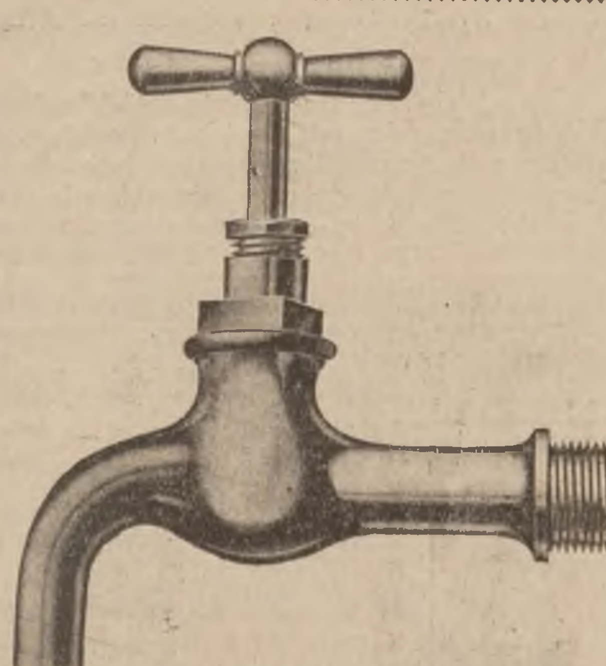
Reprezentant Generalny: **Gösta Enbom**

GDAŃSK-OLIWA, Blücherstr. 4 — Tel. 45488

Reprezentant na woj. Wileńskie, Nowogrodzkie i Białostockie: Biuro Techniczne STANISŁAW STOBERSKI, Wilno, ul. Adama Mickiewicza 27. Tel. 12-47

Reprezentant na woj. Poznańskie: TADEUSZ KARWOWSKI, Biuro Inżynierskie Poznań, ul. Mickiewicza 34, Telefon 76-68

8397

DAMIC & SZULC

Pl. 23 Stycznia 7 - Grudziądz - Telef. 24

Tlen i aparaty do spawania

6710

PIERWSZY WIOSENNY TARG KATOWICKI
W KATOWICACH
OD 17-GO MAJA DO 3-GO CZERWCA 1930 ROKU

OBROTY NA „TARGU KATOWICKIM".

Jak na każdych Targach, stoiska przemysłu żywnościowego dokonują wspaniałych obrotów i ten fakt nie budzi większego zaciekawienia. Budzą je dopiero obroty w zakresie innych gałęzi wytwórczości, występujących na Targu Katowickim. Dlatego też godnem jest podkreślenia duże zainteresowanie handlowe trakami i maszynami do obróbki drzewa zakładów Blumwe i Syn, oraz stoiskiem fabryki „Marywil", gdzie licznie proszono o oferty na wyroby kamionkowe i szamotowe. Stoisko Wandy Komendzińskiej w zakresie zakopiańskiego przemysłu artystycznego oraz podobne stoisko zakopiańskie „Wierchy", poczyniły poważne obroty jednostkowe. Doskonałe obroty (wielotysięczne) poczynił przemysł kilimkarski, na stoiskach Olgi Lindenbaumowy i artystycznej wytwórni „Ognisko". W przemyśle meblowym poważne zamówienia na modne meble kubistyczne uzyskała firma Pleszowski. Poważne obroty dokonywane są na stoisku tkalni hr. Potockiego, gdzie sławne makaty buczackie budzą ogólne zainteresowanie. Dużo jednostkowych obrotów i zleceń kupieckich ma miejsce w stoisku kopalni alabastru „Żurawno", której artystyczne, a tanie wyroby zyskują ogólne uznanie. Najpoważniejsze jednak obroty dokonywane są w hali drugiej maszynami dla przemysłu rzeźnickiego i restauracyjnego, gdzie poszczególne modele osiągnęły dotychczas i po 25 sprzedaży.

„TARG KATOWICKI" A KAUCYJNE ŻĄDANIA WŁADZ CELNYCH.

Do udziału w „Targach Katowickich" zgłosiło się kilka firm zagranicznych. Ponieważ w ostatniej chwili władze celne przepuściły eksponaty tych tylko wystawców, którzy złożyli kaucje, spowodowało to niezajęcie dwóch stoisk i o te jedynie stoiska, ze względu na początek Targu, mogą zabiegać firmy krajowe.

WSTĘPY NA „TARG KATOWICKI".

Dyrekcja „Targu Katowickiego", chcąc udostępnić jego zwiedzanie ogółowi publiczności, w porozumieniu z „Luna-Parkiem", ustaliła cenę zniżkową wstępu 1 zł dla dorosłych, a 50 gr dla uczącej się młodzieży. Przy wycieczkach zbiorowych wstęp dla dorosłych 50 gr — dla młodzieży po 30 gr. W cenach tych mieści się wolne zwiedzanie Targu, jak i wolny wstęp na teren „Wesołego Miasteczka".

WYMIANA GOSPODARCZA MIĘDZY ŚLĄSKIEM A DALSZĄ POLSKĄ.

Był okres, kiedy dalsza Polska była, jak dotychczas w 75 procentach odbiorczynią wszelkiej wytwórczości śląskiej, zaś G. Śląsk w 75 procentach zapotrzebowanie swoje pokrywał siłą przyzwyczajenia poza granicami kraju, tj. na niemieckiej części. Stosunek zatem był rażąco niesprawiedliwy, aczkolwiek krajowa produkcja tak przemysłowa, jak i rolna w pewnych tylko wyjątkach nie osiąga doskonałości produkcji zagranicznej, tak jak i produkcja zagraniczna w wielu wypadkach nie może się nawet równać ani konkurować z naszą. Obecnie stosunek ten, ze względu na niezmierną chłonność Śląska, zmienia się szybko i prowadzi zwolna do wyrównania jaskrawej różnicy, zaś ludność tutejsza ma niezliczone dowody na to, że przez lata całe niepotrzebnie wywoziła miljony zagranicę, powodując tem zastój w przemyśle, handlu, bezrobocie itd., a tem samem działała przeciw sobie i swoim najbliższym. O obecnem zainteresowaniu miejscowego kupiectwa i ludności wytwórczością krajową, świadczy np. „Targ Katowicki". Pomijając bowiem, że najweselsze chyba na świecie „Wesołe Miasteczko" na Targu tym ściąga tysiączne rzesze publiczności, publiczność ta darzy niezmiernem zainteresowaniem poszczególne stoiska, gdzie dokonuje licznych zamówień i kupna.

Targi i Wystawy w roku 1930

6 lipca do 10 sierpnia — Międzynarodowa Wystawa Komunikacji i Turystyki — Poznań
17 maja do 3 czerwca — Pierwszy Wiosenny Targ Katowicki — Katowice
31 sierpnia do 7 września — Wystawa rzemiosła i przemysłu ludowego — Równo
2 września do 16 września — Targi Wschodnie — Lwów
8 września do 21 września — Międzynarodowa Wystawa Skór — Berlin
14 września do 28 września — Targi Północne — Wilno
3 maja do 1 października — Międzynarodowa Wystawa w Liegé
17 maja do 1 czerwca — Targi Wzorów — Paryż
31 maja do 30 czerwca — Międzynarodowa Wystawa Kulinarna w Zurychu
31 maja do 30 września — Wystawa futer i łowiectwa — Lipsk — (Internationale Pelzfach-Ausstellung — Leipzig)
8 czerwca do 14 lipca — Wystawa czeskich kamieni szlachetnych w Turnowie (Czechosł.)
19 czerwca do 24 czerwca — Wystawa Stockholmska — Stockholm (Szwecja)
4 sierpnia do 10 sierpnia — Ogólna Wystawa Szwedzka — Malmö (Szwecja)
16 sierpnia do 22 sierpnia — XI. Targi w Libercu (Reichenberg)

Spis wystawców

branży metalowej, maszynowej, elektrotechnicznej, ceramicznej i budowlanej na Pierwszym Wiosennym Targu Katowickim

AKUMULATORY

„Petea" Polskie Tow. Akumulatorowe, S. A., Lipnik-Biała, pawilon I, stoisko 141.

ALABASTROWE WYROBY

Alania, właśc. Jan Bochenek, Zurów, Małopolska. Galanterja z alabastru. Kiosk.

„Żurawno" Kopalnia Alabastru i fabryka wyrobów Alabastrowych właśc. XX. Czartoryskich, Lwów, Na Bajki 24. Tel. 62-26. Paw. 1. St. 55.

APARATY DO GOTOWANIA

Ideal, Tow. z o. odp., lodownie, aparaty do gotowania, urządzenia bufetowe. Katowice, Damrota 8. Pawilon II st. 7.

APARATY DO PRANIA

Kompresor, właśc. Karol Rudowski. Aparaty do prania. Król. Huta 3. Maja 60. Pawilon II, stoisko 4.

APARATY DO PIWA.

„Polfor" właśc. Leopold Geppert, aparaty do piwa, Biała, Sienkiewicza 26, hala I, stoisko 178.

Reichmann Walter, aparaty do piwa, Katowice, ulica Stawowa 20, telefon 3187, pawilon II, stoisko 10.

Silbermann Adolf, aparaty na wodę sodową, pompy do soku itd., Bielsko, Kolejowa 25, tel. 2110, paw. II, st. 5.

APARATY DO KAWY PALONEJ.

Wytwórnia puszek do kawy, P. Ginter, aparaty do palonej kawy, Poznań, Woźna 10, pawilon I, stoisko 130.

Żurowski i Ska — Aparaty do kawy palonej, herbaty — Poznań, Półwiejska 30, Paw. I, st. 120.

APARATY DO MASAŻU.

Jakubowski Ludwik, Aparaty do masażu i szpryce do dezynfekcji. Berlin, Beyrutstrasse 43. Paw. I. st. 181.

BUDOWLANE MATERJAŁY

Fabryka Materjałów Izolacyjnych i Wyrobów Korkowych, właśc. inż. Wilhelm Müller, Szarlej, tel. 65. Pawilon 2, stoisko 35.

Izolacja, Krajowa Farbyka Materjałów izolacyjnych, Katowice II, Paderewskiego 25. Pawilon I, stoisko 50.

Okno, Fabrykacja okuć okiennych, właśc. Janotta Fr., patentowane okucia okien, Wełnowice, Górny Śląsk, telefon 1689 i 1241. Wolny teren.

Szyferpol, cement, Warszawa, Hoża 14, Paw. II. st. 110.

Zwierzchowski J., Śląska fabryka siatek i płotów drucianych — siatki, liny i płoty — Katowice, Kochanowskiego l. 4. Wolny teren.

CERAMIKA

Ostrzeszów, Sp. Akc., Zakłady Ceramiczne, Budy, pow. Ostrzeszów, woj. poznańskie. Pawilon I, st. 77.

T-wo Przemysłu Ludowego, Kraków.

T-wo Przemysłu Ludowego, Warszawa.

ELEKTRYCZNE ARTYKUŁY

Centrala światła. Śląska fabryka wyrobów metalowych. Żyrandole. Materjały elektro-techniczne. Katowice, Gliwicka L. 24, telefon 24-16. Pawilon I, stoisko 48—49.

Fabryka kabli, Sp. Akc., Kraków. Paw. II. st. 27—28.

Hladikowa Marja, przyrządy kuchenne, maszynki do kawy, aparaty elektryczne. Praha Piwowarska (Czechosłowacja). Pawilon I. st. 70. Pawilon II, stoisko 29.

Marciniak A., Fabryka Żyrandoli Eelektrycznych, Warszawa, Wronia 28, telefon 19508. Pawilon II, stoisko 13.

KAROSERJE

Szwerzok L., fabryka karoseryj i przyczepek. Król. Huta, 3-go Maja 26. Wolny teren.

MASZYNY, APARATY

Biskup Paweł, ręczne maszyny do dziania. Król. Huta, ul. Wandy L. 55. Pawilon I. stoisko 177.

Czepowicz Juljan i S-ka, Nowości patent. dla domu i gospodarstwa, Kraków, Lubomirskiego 39. Kolumnada.

Popelka Alfred, maszyny kontrolne, maszyny do gospodarstwa domowego, trwałe 21-letnie kalendarze metalowe, Król. Huta, Jacka 15, tel. 15-21. Paw. I. st. 92—93.

Rekord, właśc. K. Głowacki, maszyny pończosznicze, Król. Huta, Sobieskiego 14, telefon 1281. Pawilon I. st. 97.

Szczurowski J. i S-ka, właściciel Artur Maru, maszynki do kawy, American Perkulator. Lwów, Potockiego 67, telefon 68-74. Pawilon II, stoisko 6.

NARZĘDZIA RZEŹNICZE

„Union", fabryka narzędzi rzeźniczych. Bykowina, Huta Franciszka. Pawilon II, stoisko 38.

RESORY

Kühnholc Augustyn, Sp. z o. o. Fabryka resorów automobilowych, sprężyn, warsztat napr. automobili. Katowice, Pilsudskiego 46. Wolny teren.

WAGI

Brzeski i Październierski, fabryka wag, Katowice, ul. Wandy 54. Tel. 275. Pawilon II, stoisko 4.

WYROBY SZAMOTOWE

Centrala wyrobów szamotowych, właśc. Br. Pawłowski i W. Łączkowski, Katowice, Batorego 5. Pawilon II, stoisko 14.

WYROBY METALOWE

Deja Franciszek, zastępca firmy Kubś i Gogołkiewicz w Poznaniu — Katowice, Poprzeczna 5. Paw. II, st. 8—9.

„Metalurgja", T-wo Częst. Fabr. Odlewów i Emaljerni. Sp. z ogr. odp., Częstochowa, Krótka 31. Paw. II, st. 15.

Tarnogórska fabryka wyrobów metalowych, właśc. Strancik, Tarnowskie Góry, Sienkiewicza 4. Pawilon II, stoisko 2.

? Skrzynka zapytań ?
z dziedziny porad fachowych i źródeł zakupów

UPRASZA SIĘ O PODANIE ADRESU:

Nr. 5243. fabryki, wyrabiającej naczynia szklane żeberkowe do akumulatorów radjowych.

Nr. 5382. firm, które produkują płytki do kopjowania (zwilżania).

Nr. 5388. zastępcy na amerykańskie opony samochodowe „Millera".

Nr. 5421. fabryki, dostarczającej wiaderka emaljowane i blaszane dekoracje dziecięce do zabawy.

Nr. 5435. firmy, która dostarcza drzewo do robót piłeczkowych (Laubsägeholz).

Nr. 5437. fabryki wyrobów gumowych np. gumy bilardowej.

Nr. 5460. firmy, dostarczającej nowe ewtl. i używane zdatne do użytku maszyny do odlewu rur ołowianych.

Nr. 5470. firmy, wyrabiającej dzwonki do rowerów.

Nr. 5473. fabryki, wyrabiającej areometry lewarowe do mierzenia gęstości kwasu stosowanego do akumulatorów.

Nr. 5480. firmy dykt i fornierów w Ameryce Północnej.

Nr. 5518. firmy, dostarczającej porcelanowy kit alabastrowy w proszku.

Nr. 5521. firmy, wyrabiającej kosy do żniw (ręczne).

Nr. 5522. firmy, mającej przedstawicielstwo na motocykle.

Nr. 5525. firmy, dostarczającej bębny benzynowe.

Nr. 5526. fabryki, dostarczającej maszynki do palenia kawy.

Nr. 5527. fabryki, dostarczającej młynki do tarcia farb wodnych.

Nr. 5531. firmy, wyrabiającej wielokrążki i windy do podnoszenia ciężarów.

Nr. 5532. firmy, dostarczającej przesuwacze krążkowe (Rollbank).

Nr. 5540. firmy, dostarczającej maszynę do podnoszenia spuszczonych oczek w pończochach.

Nr. 5541. firmy, dostarczającej kluczyki do walizek.

Nr. 5544. firmy dostarczającej przybory do gaszenia ognia np. sikawki, gaśnice pianowe, węże tłoczone do sikawki, bosaki, tłumnic oraz wiadra parciane.

Nr. 5545. fabryki lub firmy mogącej dostarczyć nakrętki stalowe do samochodów z gwintem i bez.

Nr. 5552. fabryki, dostarczającej pompki do rowerów i t. p.

Nr. 5553. firmy, dostarczającej nowoczesne urządzenia do wyrobu świec stearynowych z wewnętrznemi kanalikami, pochłaniającemi nadmiar stapiającej się stearyny przy paleniu świecy.

Nr. 5554. fabrykanta syropników do wyszynku limonjady.

Nr. 5555. firmy, dostarczającej magneta do motorów 1-cylindrowych, rotacyjne o wysokiem napięciu.

Nr. 5556. firmy, dostarczającej rury z blachy żelaznej.

Nr. 5557. firmy dostarczającej wosk szelakowy, kandalila, japoński, kalafonję, cerezynę, potaż, potaż żrący i granulowany, nigrozynę rozpuszczalną w wodzie odporną na ług, amonjak, sodę krystaliczną, terpentynę, namiastki terpentyny, farby ziemne, naczynia do napełniania pasty, staniol i boraks.

Nr. 5559. firmy dostarczającej zamki, spinki z czerwonym krzyżem do pasków dla służby sanitarnej.

Z życia placówek przemysłowo-handlowych

Gdzie zakupić najkorzystniej szkło, porcelanę, lampy i galanterję metalową?

Podczas ostatnich wiosennych Targów Poznańskich rozmieszczone w hali 13 stoisko **Hurtowni Szkła Michalak i Stypułkowski w Poznaniu** wzbudzało podziw i zainteresowanie kupiectwa branży zarówno przeogromnym wyborem towarów, jak niemniej zdolnością konkurencyjną oraz przystępnemi cenami w dostawie hurtowej. Magazyny wymienionej hurtowni znajdują się w Poznaniu w przestrzennych lokalach handlowych dawniejszej popularnej firmy K. Ignatowicz przy ul. Jezuickiej 10 i tu dopiero każdy z zainteresowanych ma sposobność przekonać się bez przymusu kupna, na jak zdrowych podstawach kupieckich opartą jest wskazana placówka, zasługująca pod każdy względem na miano wielce korzystnego na miejscu źródła hurtowego zakupu szkła, porcelany, lamp, galanterji metalowej i dewocjonalij. Firma wymieniona utrzymuje na składzie i dostarcza w każdej ilości: szkło stołowe dmuchane, prasowane, szlify i kryształy krajowe i zagraniczne, dalej szkło oświetleniowe do nafty, gazu i elektryczności, oraz kompletne lampy ścienne, stołowe, wszelkie przybory i części, również porcelanę białą i dekorowaną wyrobu krajowego i zagranicznego, wreszcie galanterję metalową jak garnitury kawowe, do palenia, wstawki do szklanek, różnych rozmiarów i wykonania tace niklowane, kompletne garniturki likierowe, cukiernice, itp. W dziale dewocjonalij nabyć można równie korzystnie krzyże, krzyżyki, lichtarze, lichtarzyki, medaljoniki oraz wszelkie inne towary i wyroby dewocyjne.

Przy pokrywaniu zapotrzebowań zechcą interesowani kupcy zwrócić się po ofertę, z której bezpośrednio przekonają się o zdolnościach konkurencyjnych tegoż przedsiębiorstwa.

—p—

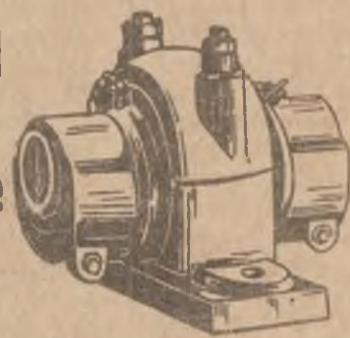
WYTWÓRNIA PĘDNI, MASZYN I ODLEWNIA ŻELIWA

KRAWCZYK i S-ka

W ZAWIERCIU

Własne biuro w Warszawie
ul. Krucza 16, tel. 105-17

PRZEDSTAWICIELSTWA
we wszystkich większych miastach Rzeczypospolitej

SPECJALNOŚĆ:

Pędnie, odlewy maszynowe i budowlane

SPRZĘGŁA CIERNE HILLA

Całkowite urządzenia do przenoszenia materjałów: przenośniki (transportery) podnośniki (elewatory) i t. d.

OKNA ŻELAZNE

Biuro Techniczno-Handlowe

A. GLASER

Poznań, ulica 27 Grudnia 16, dom tylny.
Telefony: 41-16 i 50-16
Adres telegraficzny: „Technohandel"

Jeneralne Przedstawicielstwa i składnice fabryczne:
„Berson" Polska Fabryka Wyrobów Gumowych S. z o. p. w Krakowie,
Włocławska Fabryka Drutu dawn. C. Klauka Sp. Akc. we Włocławku
O. E. Domnink Mechaniczny Zakład Technicznych Tkanin we Włocławku

7281w Posiada na składzie: 5596

Pasy skórzane, z sierści wielbłądziej, konopne i bawełniane.

Płyty uszczelniające org. „Klingerit", Laserit, azbestowe i gumowe.

Szczeliwo konopne, bawełniane, azbestowe, talkowe i gumowe.

Węże gumowe tłoczące, spiralowe, do pary, parciane i parciane wewnątrz gumowe, wszelkich wymiarów.

Armatura do pary, wody i gazu.

Szkła wodowskazowe rurkowe org. „Klingera" i wazowe do oliwiarek kroplowych.

Smarownice różnych typów

Manometry oraz

Korki kontrolne.

Wełna oraz **Ścierki** do czyszczenia maszyn

Cyna angielska i do lutowania. Metal biały łożyskowy
Lampy i kolby benzynowe do lutowania - Szczotki stalowe
Filce techniczna - Fibra w płytach i laskach
oraz wszelkie inne ARTYKUŁY TECHNICZNE potrzebne dla przemysłu i rolnictwa.

Dostawa: do biur technicznych, kolei, cukrowni gorzelni, browarów i fabryk.

Odlewy lano-kute

(Temperguss)
w pierwszorzędnej jakości, dające się zginać i skręcać **na zimno** do jaknajdalej idących granic
wykonuje podług modeli, wzorów i rysunków
Odlewnia żelaza lano - kutego i zwyczajnego szarego

B. Kołodziejczyk i S-ka
POZNAŃ - Górczyn, ulica Sielska 6.
Telefon 6296 i 6433.

8433

A. STANEK

specjalna fabryka pieców i wanien kąpielowych wszelk. rodzaju.

8755

Poznań
ul. Małe Garbary 7 a.
Telef. 33-50. Zał. w r. 1902

7847 Przy zapotrzebowaniu proszę zażądać oferty.

Wentylatory

na każde ciśnienie i każdą wydajność
dostarcza

Fabryka Maszyn Górniczych
Katowice-Załęże. 3296

Wyroby odlewnicze huty „Węgierska Górka"

W małej miejscowości Małopolski w Węgierskiej Górce należącej do powiatu żywieckiego istnieje już 92 lat poważnych rozmiarów przedsiębiorstwo górniczo i hutnicze, które założył hr. Adam Wielopolski. W międzyczasie zakłady te zmieniały dwukrotnie właścicieli a także zakres pracy a od roku 1906 przeszły na własność Spółki Akcyjnej „Węgierska Górka" i po utracie już w roku 1905 charakteru hutniczego przeobrażone zostały na specjalizowane zakłady odlewnicze stanowiąc dziś, jedyną w Polsce odlewnię rur urządzoną do pionowego odlewania według najnowszych wymagań techniki. W skład zakładów „Węgierska Górka" wchodzą odlewnia ogólna, odlewnia rur składająca się z czterech oddziałów wyposażonych w najnowocześniejsze przyrządy a z ubocznych urządzeń pomocniczych pomieszczonych w specjalnych budynkach wymienić należy czyszczarnię odlewów, apreturownię i probiernię rur, terownię, magazyny odlewów i składy rur. Prócz własnej rozległej kolonji budynków mieszkalnych dla robotników, restauracji i rzeźni, poważnych rozmiarów przedsiębiorstwo wymienione dysponuje także dobrze zorganizowaną strażą pożarną, a stosunek między kierownictwem fabryk a pracobiorcami jest jak najwzorowszy.

Roczna sprawność produkcyjna odlewni wynosi 24.000 ton rur i 8.000 ton innych odlewów a jakość odlewów jest powszechnie uznana za pierwszorzędną.

Firma „Węgierska Górka" wytwarza jako specjalność: lano-żelazne rury i kształtki wodociągowe i gazowe, kielichowe i kołnierzowe o średnicy 40 m/m. do 1200 m/m. i długości użytkowej 2,5 do 5 m. według norm polskich i niemieckich, dalej odlewy handlowe jak płyty, ruszty, ramy, drzwiczki, piecyki żelazne itp., odlewy budowlane i kanalizacyjne, wszelkiego rodzaju odlewy maszynowe do 15 ton wagi, wlewnice (kokile) dla stalowni oraz odlewy kwasodporne.

Polecając powyższe przedsiębiorstwo zasłużonej uwadze pp. kupców interesowanej branży, również kierownictwom władz gminnych i komunalnych zaznaczamy zarazem, że i „Węgierska Górka" na zeszłorocznej P. W. K. zdobyła wielki złoty medal, co najlepiej świadczy o jej wysokiej zdolności dostawczej. —p—

50-lecie firmy W. Schütz w Rogoźnie (Wlkp)

W roku bieżącym upływa pół wieku od założenia w Rogoźnie Wielkopolskiem **Fabryki Kotłów Parowych W. Schütz.** Placówka ta od lat już przeszła do seryjnej i masowej produkcji parników dla potrzeb rolnictwa i jest na tem polu jednem z największych specjalizowanych przedsiębiorstw tego rodzaju w Polsce. Z czołowych jej fabrykatów, które na wszystkich wystawach, gdziekolwiek eksponowane były uzyskiwały nagrody, wymienimy następujące: parowniki do kartofli, aparaty do odgoryczania łubinu, gniotowniki do łubinu, parowniki do kartofli do przechylania systemu „Akra" oraz własnych systemów z żelaza i miedzi. Ze względu na długoletnią, bo pół wiekiem uwieńczoną praktykę na tem polu produkcji oraz wspomnianą już wyżej fabrykację seryjną, firma Schütz w Rogoźnie stanowi dla pp. kupców branży bardzo korzystne źródło zakupu w asortowaniu magazynów maszyn, narzędzi i sprzętów rolniczych.

—p—

Rury Peszla

Towarzystwo Akc. Zakładów Elektrotechnicznych **Inż. Patzer w Warszawie przy ul. Leszno 98,** dostarcza hurtowo i po najtańszych cenach rury syst. Peszla oraz wszelkie dodatki do nich, na co zainteresowanym pp. Czytelnikom naszym szczególniejszą zwracamy uwagę. Wskazana firma prócz rur Peszla, dostarcza również inne materjały i przybory elektrotechniczne i instalacyjne, służąc na życzenie odbiorców szczegółową ofertą. Firma Patzer dokonując temi artykułami poważniejszych obrotów, dostarcza tak rury Peszla jak i inne towary przy najściślejszej kalkulacji po cenach rzeczywiście konkurencyjnych, o czem pp. interesenci zechcą bezpośrednio się przekonać. —p—

Dostawa narzędzi elektrotechnicznych

Szanownym Czytelnikom naszym z grona kupiectwa trudniącego się sprzedażą narzędzi, niemniej rzemieślnikom i przemysłowcom dziedziny elektrotechnicznej zwracamy uwagę na ogłoszenie firmy **R. Martinek i Ska. z. o. o. w Poznaniu przy Alejach Marcinkowskiego 15/1,** która dostarcza wszelkie narzędzia dla elektrotechników. Firma wymieniona posiada na miejscu składnicę konsygnacyjną narzędzi z gwarancyjnym znakiem „H. P.", które wśród fachowców cieszą się renomą najprzedniejszych fabrykatów. Narzędzia elektrotechniczne ze znakiem „H. P." znajdować się więc winny w każdym handlu żelaza i narzędzi. —p—

Nowy zakład tokarski w Poznaniu

Z początkiem maja tokarz-inwalida p. **M. Stefański otworzył w Poznaniu przy ul. Strzeleckiej nr. 3** warsztat tokarski, który wyposażył w odpowiednie urządzenie techniczne, i zasoby surowca. Właściciel warsztatu jako dobry fachowiec zatrudniając siły kwalifikowane, wykonuje wszelkie prace wchodzące w zakres tokarstwa i przyjmuje również reperacje z tym działem pracy złączone. Nowe to przedsiębiorstwo polecamy uwadze i poparciu sfer interesowanych tem bardziej, że właściciel jego jako inwalida wojenny w zupełności na to zasługuje. —p—

Dypl. inż. M. RZECKI.

Na drodze ulepszenia metod produkcji przemysłowej

Charakterystyczną cechą obecnej chwili jest depresja ekonomiczna ciążąca nad Europą. We wszystkich gałęziach przemysłu zauważyć można dążenie do ulepszenia produkcji oraz powiększenia rentowności warsztatu pracy.

W pierwszym rzędzie uzyskuje się to drogą wynajdywania i stosowania nowych wynalazków dla racjonalizacji produkcji. Cała ta działalność racjonalizacyjna i organizacyjna tak produkcji przemysłowej jak i rolniczej, obserwowany proces koncentracji przemysłu i handlu, zastępowanie siły ludzkiej maszyną itp., wszystko to jest wynikiem olbrzymiego postępu techniki i wszystko to dąży do obniżenia kosztów produkcji i do zwiększenia jej rentowności.

Obserwując posunięcia dokonane na drodze racjonalizacji, zauważyć można przedewszystkiem, że w najwyższym stopniu prąd obniżenia kosztów produkcji ogarnął przemysł metalowy, ponieważ wprowadzono w nim w tempie przyspieszonym wszelkie metody mogące uprościć a zatem i potanieć produkcję.

Jedną z metod pracy, którą z wielką korzyścią wprowadzono do przemysłu metalowego jest spawanie metali. Wielka ekonomja kosztów i czasu stała się bodźcem do coraz większego rozpowszechnienia spawania do czynności łączenia metali, i dziś trudno byłoby wyliczyć dziedziny w których metoda ta z wielkiem powodzeniem i rezultatem została już wprowadzoną. Można raczej przewidzieć na podstawie dotychczasowych wyników, że oczekiwać raczej należy dalszego zastępowania innych metod łączenia metali spawaniem, i to nietylko w budownictwie gdzie znajduje ono obecnie coraz więcej zwolenników, ale również i w budowie mostów, okrętów, zbiorników, wagonów itp. gdzie wstępne próby spawania wykazały korzystne wyniki. Opierając się zatem na dotychczasowych rezultatach, należy przypuszczać, że wkrótce być może, spawanie ogarnie również i te działy budowy maszyn, których produkcja oparta jest dotychczas na odlewnictwie.

Omawiając zatem coraz większe zastosowanie spawania w produkcji przemysłowej, zaznaczyć przedewszystkiem należy, że sama technika spawania poczyniła w ostatnim czasie tak znaczne postępy, że fachowcy musieli przyznać nietylko równorzędność ale w niektórych wypadkach wyższość spawania nad innemi metodami łączenia metali.

Dzięki swoim niezastąpionym zaletom opanowała technika spawania przedewszystkiem wszelkie umiejscowione prace naprawcze. W miarę swego postępu, ogarnęło spawanie obszerne pole przeróbki blachy, które stało się dzisiaj jej wyłącznością i to tak dalece, że trudno byłoby wyobrazić sobie obecnego rozwoju tej dziedziny produkcji bez zastosowania spawania. Również okazało się spawanie niezastąpione w bardzo wielu wypadkach budowy zbiorników począwszy od najmniejszych do największych rozmiarów. Korzyści uzyskane przez stosowanie spawania do budowy rurociągów dalekosiężnych nietylko dla przenoszenia produktów mineralnych lecz w pierwszym rzędzie dla transportu gazu na odległość zostały już powszechnie uznane. Technika spawania rur doszła już tak dalece, że w budowie rurociągów zastępuje się nią kształtki spawanemi kawałkami rur lub żelaza, tak że wielokilometrowe przewody są dzisiaj spawane na miejscu bez kosztownych pakunków i żmudnych uszczelnień.

W budownictwie maszynowem stało się spawanie codziennością. Ustawia się dzisiaj płyty fundamentowe itp. o wiele lepiej, taniej i szybciej ze stali zlewnej przez spawanie, aniżeli to czyniono dodawna w inny sposób przez uprzednie wykonywanie modeli. Dzięki spawaniu udaje się z żelaza zlewnego tworzyć w konstrukcji maszyn bardzo skomplikowane części w postaci znacznie lżejszej aniżeli to było możliwe do otrzymania w postaci żeliwa. Przewody parowe dla pracy przy 100 atm. wykonywane są jedynie jako spawane i rzec można że spawanie przyczyniło się w znacznej mierze do rozwoju budowy kotłów i turbin wysokoprężnych. Części maszyn znajdujące się w ruchu pod działaniem naprężeń stałych czy też zmiennych wykonywane drogą spawania, wykazały jak najlepsze wyniki.

Te kilka ogniw nieskończonego stosowania spawania w przemyśle metalowym, świadczy najlepiej, że dzisiaj nie może być już mowy o jakichkolwiek zarzutach stawianych spawaniu.

Dzięki temu spawanie kroczy coraz bardziej naprzód i wobec znacznej przewagi nad nitowaniem, opanowuje coraz szersze dziedziny.

Jedną z dziedzin do której spawanie wkracza powoli jest budownictwo stalowe. Daje się to wytłumaczyć konserwatyzmem inżyniera budowniczego, który z tradycją metod budowlanych jest o wiele silniej związany aniżeli inżynierowie innych zawodów, którym metoda spawania jest o wiele dłużej już znaną (spawanie złączeń szynowych termitem). Mimo to jednak, dodatne wyniki spawania skierowały budowniczych do prób spawania w budownictwie stalowem, — czego dowodem znaczny postęp spawania w tem budownictwie w Niemczech, gdzie ustalono już nawet specjalne przepisy spawania budowli stalowych. Jedyne trudności jakie tutaj pozostały do pokanania, to przepisy prób odbiorczych, których narazie jest jeszcze trudno ustalić. Mimo wszystko prace w tym kierunku są już daleko posunięte, tak że spodziewać się należy równie szybkiego rozwiązania tych trudności. Uproszczenie przepisów odbiorczych wynika już z tego, że części z sobą połączone nie zostają przy spawaniu osłabione otworami nitowemi, tak że w obliczeniach pomija się uwzględnianie pełnego i użytecznego przekroju. Również i oszczędności na wadze stąd wynikłe jak również gładsze powierzchnie części połączonych, zmniejszone niebezpieczeństwo rdzewienia, łatwiejsze malowanie ochronne oraz nieograniczona swoboda, jaką dysponuje projektodawca przy nadawaniu kształtów, przemawiają decydująco za wprowadzeniem spawania do budownictwa stalowego.

Byłoby jednak niesłusznem już dziś uważać spawanie w budownictwie stalowem za zupełnie rozwiązane i zamykać oczy na możliwe niebezpieczeństwa. Na innem miejscu zwrócimy uwagę na trudności napotykane przy stosowaniu spawania do budownictwa stalowego, narazie jednak zaznaczyć należy, że stają się one jedynie impulsem do wysiłków dla znalezienia ulepszeń, czego dowodem są dotychczasowe zdobycze techniki w innych dziedzinach techniki powstałe na gruncie przeszkód. Tego samego należy się też zatem spodziewać od wysiłków czynionych ku rozszerzeniu spawania również i na dziedzinę budownictwa stalowego.

Mechaniczni piloci i kierowcy

Doniosła próba lotu 100-milow. z 4 pasażerami w samolocie, prowadzonym przez pilota mechanicznego.

San. Francisko. Kalifornja. — W miejscowości tej odbył się bardzo ciekawy lot dużego samolotu bombowego, pilotowanego przez „robota". Samolot ten pilotowany wyłącznie przez „robota", szybował wśród niepogody nad miastem po odbyciu szybkiego lotu z Sacramento. Próba udała się doskonale.

„Mechaniczny pilot" miał jako pasażerów mjr. Hugh J. Knerra, urzędnika Dep. Wojny Hansa Adamsona, operatora radjowego sierż. Henry Budoffa i Elmera A. Sperry, brata zmarłego Lawrence Sperry, wynalazcy żyroskopowej zasady, która umożliwia pilotowanie aeroplanu przez „robota".

Mjr. Knerr wzniósł samolot na wysokość 2 500 stóp, poczem wprawił w ruch mechanizm „robota" i zajął miejsce pasażera. „Robot" dokonał reszty. Z nieomylną dokładnością, „mechaniczny pilot" poprowadził aeroplan do San Francisco, odległego o 100 mil.

Lotnicy oświadczyli, iż lot ten zademonstrował, w jaki sposób setki tego rodzaju bezpilotowych aeroplanów może być użytych na wypadek wojny. Aeroplan z „robotem" jako pilotem, naładowany być może tonami materjału wybuchowego, który spadać będzie automatycznie na miasta lub pozycje nieprzyjacielskie.

Co ważniejsze „roboty" nowego typu będą mogły w wielu wypadkach zastąpić robotników w fabrykach, przy pracach czysto mechanicznych.

Z szerokiego świata

Budowa kolei żelaznej Kairo — Suez

Rozpoczęto budowę kolei żelaznej Kairo—Suez. Na cel tej budowy przeznaczyło egipskie Ministerstwo Skarbu 20.000 funtów eg., podczas gdy całkowity koszt budowy wyniesie około 180.000 £ eg. (około 7,5 milj. złotych). W związku z rozpoczętą budową tej kolei żelaznej, odmówiono towarzystwu „Shell-Company" przeprowadzenie przewodu dla transportu oleju na drodze Kairo—Suez.

Dział Samochodowy

W sprawie doraźnych kar administracyjnych

W ostatnim czasie coraz częściej zachodzą wypadki nakładania na właścicieli samochodów i szoferów doraźnych kar administracyjnych. Jeżeli taka kara zostaje wymierzona słusznie i sprawiedliwie i jeżeli ukarany posiada przy sobie odpowiednią ilość pieniędzy, to cała sprawa kończy się szczęśliwie tylko niemiłym wydatkiem paru złotych. Gorzej natomiast bywa jeżeli ukarany nie może lub nie chce nałożonej na niego kary zapłacić gdyż wtedy po paru dniach otrzymuje nakaz karny, przewyższający nieraz **dziesięcio a nawet stokrotnie** pierwotną sumę. Szczególnie niemiłą bywa historja w wypadku, kiedy nieuiszczenie kary zostało spowodowane nie sprzeciwem lub jej nieuznaniem, lecz wprost brakiem pieniędzy, gdyż wtedy nadsyłany w terminie późniejszym nakaz był już właściwie nie grzywną za to lub owe drobne przestępstwo czy też przekroczenie jakiś przepisów drogowych, lecz **karą za brak pieniędzy w kieszeni.** Rozumie się, że tego rodzaju system musiał wywołać falę niezadowolenia wśród zainteresowanych obywateli, a szczególnie automobilistów, których najczęściej (szczególnie obecnie po wprowadzeniu lotnego nadzoru drogowego) tego rodzaju kary doraźne dotyczą. W wyniku różnych zabiegów w związku z tym nieracjonalnym i niewłaściwym systemem karania obywateli został wydany okólnik za Nr. A. D. 204/1 z datą 22. III. br. który przytaczamy:

Do pp. Wojewodów i p. Komisarza Rządu w Warszawie.

Doszło do wiadomości Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, że władze administracyjne stosują zbyt wysoki wymiar kar w wypadkach otrzymania doniesień, w których zaznaczono, iż obwiniony nie zgodził się na bezzwłoczne uiszczenie grzywny w drodze doraźnego nakazu karnego.

Ministerstwu znane są fakty, że za przekroczenie mniejszej wagi, za które przewidziana jest w odnośnych bloczkach doraźnych nakazów karnych grzywna 1—2 zł, władze administracyjne w wspomnianych wypadkach wymierzają nakazem karnym grzywny 20—50 zł, aczkolwiek treść doniesienia nie zawiera żadnych okoliczności obciążających któreby uzasadniały tak znaczną różnicę w wymiarze kary. Mają miejsce również kary, w razie odmowy uiszczenia grzywny doraźnej wskutek nieposiadania przez obwinionego w chwili krytycznej odpowiedniej kwoty pieniężnej.

Postępowanie takie nie może być nadal tolerowane, gdyż z jednej strony obraża poczucie sprawiedliwości, z drugiej wywołuje w zupełnie drobnych sprawach masowe wnoszenie sprzeciwów i w dalszej konsekwencji powoduje obarczenie referatów karno-administracyjnych i sądów.

W związku z powyższem Ministerstwo Spr. Wewn. i Pan Komisarz Rządu zechcą zwrócić uwagę podwładnym władzom, że odmowa zapłacenia grzywny nałożonej nakazem doraźnym nie jest sama przez się żadnym czynem karygodnym, że może ona być uważana jedynie za okoliczność obciążającą, jeśli jak to zresztą bywa — odmowa następuje ze złej woli, w celu odwlekania uiszczenia grzywny, względnie uchylenia się od odpowiedzialności, lub w formie niewłaściwej. Okoliczność ta uzasadnia naogół wymierzenie w dalszem postępowaniu wyższej grzywny, musi jednak być zawsze zachowana pewna proporcja między karą a przestępstwem. Aby umożliwić władzy ocenę czy i w jakim stopniu odmowa zapłacenia grzywny doraźnej stanowi okoliczność uzasadniającą podwyższenie grzywny w niniejszym stopniu, organ sporządzający doniesienie winien zawsze podać, z jakich powodów wzgl. w jakich okolicznościach nastąpiła odmowa.

Nadto należy przy wymierzaniu kar kierować się zasadami polityki karno-administracyjnej, a nie względami fiskalnemi.

Wkońcu zaznaczam, że przywiązuję szczególną uwagę do wymierzania kar administracyjnych tak w wypadkach wyżej wymienionych jak i innych we właściwej wysokości, przyczem obecnie konieczne jest branie pod uwagę ciężkich warunków materjalnych, w jakich się znajduje ludność wskutek przeżywanego kryzysu gospodarczego.

Dyr. Departamentu.

Mimo tak wyraźnego zarządzenia i obecnie zachodzą jeszcze wciąż wypadki zupełnie niesłusznego podwyższania kar doraźnych. Z tego powodu radzimy wszystkim zainteresowanym aby powyższe zarządzenie dokładnie przestudjowali i w razie nałożenia na nich kary doraźnej i niemożności jej uiszczenia domagali się stanowczo aby w protokóle było to odpowiednio zaznaczone.

Słuszne środki zaradcze

Wyniki konferencji w sprawie zapobiegania katastrofom autobusowym.

W tych dniach odbyła się w Warszawie konferencja przedstawicieli Warszawskiego Urzędu Wojewódzkiego i Komisarjatu Rządu m. stoł. Warszawy wspólnie z delegatami przemysłu karoseryjnego, zrzeszonego w „sekcji karoseryjnej" Związku Przemysłowców Metalowych" oraz przedstawicieli Stoczni Gdańskiej. Konferencja ta miała na celu znormalizowanie typu autobusów, przyczem chodziło między innemi o:

1) ścisłe ustalenie cyfr, dotyczących wewnętrznych wymiarów autobusów (szerokość miejsc, przejść etc. mając na względzie bezpieczeństwo i wygody pasażerów i t. p.).

2) niebudowanie większych karoserji autobuso-

wych ponad nośność nadwozi t. j., aby budowano autobusy z takim wyliczeniem, by ciężar nadwozi wraz z pasażerami nie przekraczał maksymalnej nośności podwozia.

3) aby firma karoseryjna, przyjmując zamówienia, wiedziała ściśle z jakiego typu podwoziem ma do czynienia i aby pod żadnym pozorem nie przekraczała maximum nośności. Zagadnienie to wiąże się ściśle z kwestją bezpieczeństwa ruchu autobusowego i ograniczeniem liczby nieszczęśliwych wypadków do minimum.

4) aby dla ułatwienia kontroli fabryki karoseryjne, oddając autobusy do użytku, wydawały ich właścicielom świadectwa pochodzenia karoseryj, w których byłaby określona między innemi nośność wozu i wszystkie inne potrzebne dane techniczne.

Powyższe postulaty władz administracyjnych zaakceptowano. Będą one niezwłocznie wprowadzone w życie.

Smutne perspektywy warszawskich autobusów

Donoszą nam, że Warszawa nie może uruchomić większej ilości linij autobusowych z tego powodu, że nie dysponuje koniecznym taborem maszynowym.

Nie jest to również możliwe z powodu braku warsztatów remontowych, wobec czego widoki na uruchomienie nowych linij autobusowych w Warszawie należy uważać za b. oddalone, o ile sytuacja nie ulegnie w międzyczasie zmianie.

Tak więc długo oczekiwane przez miasto połączenie Powiśla przez Tamkę i Chmielną z pl. Kazimierza Wielkiego jeszcze nieprędko będzie mogło być uskutecznione.

Postojowe od autobusów w Warszawie

Magistrat m. st. Warszawy nosi się z projektem nałożenia specjalnego podatku za prawo postoju na autobusy. Opłaty te mają być stosunkowo wysokie i słychać coś o 4 zł od miejsca rejestrowanego na miesiąc tak, że przeciętny autobus opłacałby około 70—80 zł miesięcznie za prawo postoju.

Opłaty te są bardzo wysokie zważywszy, że np. w Krakowie tamtejsi przedsiębiorcy korzystają z dworca autobusowego i wszelkich jego urządzeń, a więc i wygód, opłacając tylko 1 zł miesięcznie od miejsca rejestrowego. Jak widzimy stołeczny magistrat ma zbyt duży apetyt, tem bardziej, że za wysokie opłaty postojowe nie daje wzamian nic prócz ulicznego brudu.

Przemysł Rowerowy i Motocyklowy

Organ Związku Mechaników Samodzielnych na Polskę Zachodnią

Jak powinien spędzić urlop rowerzysta?

Nadchodzi lato, a razem z niem marzenia o urlopie, podmiejskich wycieczkach, lub nawet dalszej jeździe w nieznane i piękne okolice. Większość obywateli w tych swoich wycieczkach korzysta z pociągów i dla spędzenia paru godzin na świeżem powietrzu, wytrzymuje też parę godzin w tłoku w dusznym i przepełnionym wagonie. Ostatecznie, jeżeli się wyjeżdża na dłuższy przeciąg czasu, to takie „kolejowe katusze" można łatwo wytrzymać. Jednakże są one niedopuszczalne w tych wypadkach, kiedy się codzień dojeżdża do jakiegoś podmiejskiego letniska. Wtedy bowiem cała przyjemność spędzenia wolnych chwil wśród drzew na łonie przyrody, zgóry jest zepsuta niemiłą perspektywą stania w kolejce przy zakupywaniu biletów, koniecznością popychania się w tłumie i wreszcie przymusem jazdy w przepełnionym wagonie.

Gdybyśmy byli zamożniejsi i gdyby każda rodzina w Polsce mogła posiadać samochód, to kwestja wyjeżdżania na letnie wycieczki nie przedstawiałaby żadnych trudności. Ponieważ jednak nie możemy sobie pozwolić przynajmniej narazie na samochody, musimy zadowolić się rzeczą znacznie tańszą i dlatego dostępną każdemu, mianowicie rowerem. Rower doskonale nadaje się do tego rodzaju wycieczek, nie męczy zupełnie jeźdźca, nie powoduje żadnych specjalnych przeszkód, a tak samo jak najlepszy samochód uniezależnia całkowicie swego właściciela od przepełnionych, a nieraz w niewłaściwych godzinach kursujących pociągów. Z tego właśnie powodu należałoby nie zapominać o odpowiedniej propagandzie roweru i możności jego wykorzystania w letnim czasie urlopowym.

Napęd kardanowy motocykli

Napęd kardanowy stał się obecnie jedyną i powszechnie przyjętą konstrukcją przenoszenia siły napędowej w samochodzie; stary sposób przenoszenia siły napędowej przy pomocy łańcuchów zanikł zupełnie, gdyż ustępuje on w pewności oraz sprawn. napędowi kardanowemu. W motocyklach napęd kardanowy spotyka się od czasu do czasu w nowszych najlepszych konstrukcjach; przeto można przypuścić, że i tu wyprze on całkowicie napęd łańcuchowy. Prócz szeregu drobnych zalet, napęd kardanowy wyróżnia się znaczną sprawnością, cichą pracą i trwałością. Te zalety sprawiły, iż napęd kardanowy został powszechnie przyjęty przez fabryki samochodowe już w zaraniu rozwoju automobilizmu. Pod względem technicznym motocykl nowoczesny przewyższa znacznie samochód z okresu, gdy stał się on wyposażony w napęd kardanowy, jednak fabryki motocyklowe nie śpieszą z przejściem na napęd kardanowy i jakby czekają, że napęd ten, sam z biegiem czasu, zdobędzie prawo obywatelstwa na motocyklach. Można tu coprawda powiedzieć, że teoretycznie w motocyklu napęd tylnego koła przy pomocy łańcucha, jest wygodniejszy niż napęd kardanowy, oraz, że napęd łańcuchowy zdał egzamin ze swej sprawności i praktyczności.

Powodem najważniejszym opóźnienia w wprowadzeniu kardanu, jako powszechnego napędu motocyklów, jest kalkulacja handlowa, mianowicie: odbiorcy przyzwyczaili się do napędu łańcuchowego i nowowprowadzony motocykl z napędem kardanowym byłby w pierwszym, a może drugim i trzecim sezonie przyjęty z niedowierzaniem. Fabrykant zaś musi liczyć się ze zbytem, nie uganiając się za ideałem i piękną teorją. Prócz tego, przejście z jednego rodzaju napędu na drugi, jest związane z kolosalnemi inwestycjami fabrycznemi, każda bowiem zmiana wymaga nietylko pracy konstruktorów, lecz i wprowadzenia nowych metod produkcji, nowego podziału pracy, a czasem i nowych maszyn. Nie należy zapominać, że nawet drobna napozór zmiana któregokolwiek mecha-

nizmu, pociąga za sobą konieczność zmieniania innych współpracujących, a związanych z nim mechanizmów. Przy przejściu z napędu łańcuchowego na kardanowy, trzeba przeprowadzić radykalne zmiany w konstrukcji ramy, tylnego koła, skrzynki biegów, a nawet samego silnika.

Niemniej ważną przyczyną, utrudniającą napęd kardanowy jest i to, że szereg fabryk motocyklowych, szczególniej w Anglji, nie produkuje silników, wbudowując w swoje maszyny silniki, produkowane przez specjalne fabryki silników motocyklowych. Specjalizacja ta dała Anglji bardzo dobre wyniki. Jednak fabryki motocyklów są uzależnione w budowie mechanizmów napędowych od typu silnika, dostarczonego w gotowym stanie przez obcą fabrykę.

Za napędem łańcuchowym przemawia jego prostota, przejrzystość konstrukcji i łatwość wszelakich napraw. Tymczasem przy napędzie kardanowym naprawy nie są łatwe, szczególniej gdy chodzi o zamianę ślimaka, ewentualnie ślimacznicy.

Napęd łańcuchowy pozwala na najprostszą konstrukcję widełek tylnych, jakiej nie można zastosować przy napędzie kardanowym. Staje się koniecznem znaczne zwiększenie szerokości widełek oraz piasty koła. Prócz tego powstają znaczne trudności w smarowaniu, niedostateczność którego może być powodem rychłego zużycia i konieczności zamiany drogich części. Przy budowie należy zwrócić uwagę, by smar nie wydobywał się nazewnątrz, skutkiem czego przedostawałby się on po szprychach do obwodu koła i niszczył pneumatyki.

Następną trudnością, którą należy pokonać przy konstrukcji kardanowej, jest jej sztywność w stosunku do przekładni łańcuchowej. Wywołuje to konieczność stosowania amortyzatorów wstrząsów, co jest zbędne w samochodach dzięki odresorowaniu kół. Siłą rzeczy wskazanem jest tu wyposażenie motocykla w silnik, wyróżniający się równym i spokojnym biegiem. Silnik jednocylindrowy daje bardzo nierównomierną pracę i powoduje szybkie zużycie mechanizmu. Tu najbardziej idealnym byłby silnik 4-o cylindrowy. Jednak silnik ten nie należy uważać za idealny, ze względu na to, że zajmuje on zbyt dużo miejsca. Dysponujemy jednak typem silnika mniejszego, który posiada powyższe zalety silnika 4-o cylindrowego. Jest to dwutaktowy silnik, dwucylindrowy. Silników dwutaktowych prawie nie stosuje się z powodu ich mniejszej pewności ruchu, co zdaje się być przesądem, gdyż fabryka Scout i Frantis-Barnet z powodzeniem stosuje silniki dwutaktowe, przeważnie do motocyklów najlżejszej kategorji. Zastosowanie silnika dwutaktowego i dwucylindrowego daje doskonałe rozwiązanie motocykla z napędem kardanowym.

Motocykl w zawodach z samolotem

Zawody pomiędzy motocyklem a samolotem odbyły się w Ameryce. Motocykl „Indian" prowadził Stern. Pilotował kpt. Courtney. Stern rozwinął na swym 4-cylindrowym „Indianie" szybkość 128 mil ang. na godzinę, czyli około 205 km. Courtney leciał nad nim, rozwijając 135 mil czyli zaledwie o 7 mil więcej.

3-kołowy motocykl typu „transformable"

We Francji ukazał się obecnie oryginalny typ 3-kołowego motocyklu. Motocykl ten posiada pudło wzmienne, może zatem z łatwością służyć jako pojazd osobowy lub ciężarowy. Ta przemiana odbywa się z niezwykłą szybkością (w ciągu 5 minut).

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIĄ
ORGAN ZRZESZENIA PRZEDSIĘBIORSTW RADJOTECHNICZNYCH W WIELKOPOLSCE.
POD REDAKCJĄ LEONA KOZŁOWSKIEGO.

Aparatura do wytwarzania 5.200.000 wolt

W przemyśle elektrotechnicznym nie przekracza się napięcia 200.000 wolt ze względu na trudność izolowania i zapobiegania upływom prądu. W laboratorjach natomiast wytwarza się napięcie znacznie wyższe, sięgające 2 miljonów wolt. Do otrzymania tak wysokich napięć używa się zazwyczaj odpowiednio zbudowanych transformatorów.

Jak to już zaznaczyliśmy, w laboratorjach udało się dojść już do napięcia 2.000.000 wolt, przyczem napięcie to uchodziło za najwyższe osiągalne obecnemi środkami technicznemi. Jednak dowiadujemy się obecnie, że pp. G. Breit'owi, M. A. Tuve'mu i O. Dahl'owi udało się zbudować aparaturę, dającą 5.200.000 wolt. Doświadczenia te wykonali oni w instytucie Carnegie'go w Washyngtonie, posługując się specjalnie zbudowanym transformatorem typu Tesli.

Wytwarzanie prądów Tesli, będących, jak wiemy, prądami o bardzo wysokiem napięciu i ogromnej częstotliwości, opiera się na wyzyskaniu działań indukcyjnych prądów o bardzo dużej częstotliwości.

Istotną część składową układu Tesli stanowią dwa obwody drgające: pierwotny i wtórny, sprzężone ze sobą elektromagnetycznie i zestrojone rezonansowo, z których pierwotny — składa się z kondensatora (C) o znacznej pojemności i z kilkuzwojowej cewki (L) o małym spółczynniku samoindukcji oraz z przerwy iskrowej, wtórny zaś — przeciwnie, posiada cewkę o znacznym spółczynniku samoindukcji i niewielką pojemność, przyczem rolę tej ostatniej spełniają przewodniki cewki.

Oba te uzwojenia stanowią transformator wielkiej częstotliwości bez rdzenia żelaznego, w celu zaś polepszenia izolacji, oba uzwojenia zanurza się w specjalnym oleju transformatorowym. Całkowita aparatura posiada jeszcze układ zasilający, złożony ze specjalnego transformatora wysokonapięciowego, który przerabia prąd stały, przerywany lub zmienny, o niskiem napięciu, wynoszącem np. 120 woltów i 50 okresów na sek. — na prąd zmienny o wysokiem napięciu, dochodzącem do 50.000—100.000 woltów.

Pod wpływem prądu zmiennego o tak wysokiem napięciu wytwarza się na okładkach kondensatora zmienna różnica potencjałów. W chwili, gdy różnica potencjałów na okładkach kondensatora osiąga maksymum, przez odpowiednio wyregulowaną przerwę w iskierniku odgrywającym tu rolę oporu, przeskakuje iskra i zamyka obwód pierwotny transformatora Tesli, w którym zachodzi oscylacyjne wyładowanie kondensatora o charakterze gasnącym.

Jeśli pierwotne uzwojenie transformatora zasilamy 50-cio okresowym prądem zmiennym, otrzymamy 50 wyładowań w kondensatorze na sekundę. Każdemu wyładowaniu towarzyszą prądy drgające w obwodzie rozładowującym.

Wyładowania te odbywają się jedynie poprzez iskiernik i cewkę pierwotną transformatora Tesli, gdyż wtórne uzwojenie transformatora przedstawia dla tych prądów bardzo duży opór.

Wytworzone w ten sposób prądy zmienne o bardzo wysokich częstościach wzniecają w cewce sąsiedniej prądy o jeszcze wyższych potencjałach, zależnych od przekładni transformatora Tesli, czyli od stosunku uzwojeń w cewkach.

Do otrzymania napięcia 5 miljonów wolt zastosowano obecnie aparaturę tego samego typu, wprowadzając tylko pewne zmiany natury technicznej.

Najistotniejszą częścią urządzenia jest właściwy transformator Tesli, czyli 2 cewka. Pierwsza z nich składa się z kilku zwojów gołego i grubego drutu miedzianego, druga zaś swym kształtem przypomina ciężarki gimnastyczne. Okrągły, gruby pręt — to rura ze szkła pireksowego o długości 100 cm. i grub. 8 cm., na której nawinięto jedną warstwę drutu cienkiego o średnicy 0,08 mm. w podwójnej emaljowanej i jedwabnej izolacji. Liczba zwojów wynosiła około 7.000. Końcówki uzwojeń połączone

są z 2-a metalowemi kulami o średnicy 25 cm., które zabezpieczają je od uszkodzeń. Aby polepszyć izolację między sąsiedniemi zwojami w cewce wtórnej, należało usunąć powietrze ze wszystkich szczelin i te ostatnie wypełnić czystym olejem transformatorowym. W tym celu umieszczono cewkę w szczelnem naczyniu, z którego wypompowano powietrze, a następnie wypełniono olejem. Jednakże, zdarzały się wypadki, iż mimo to, następowało przebicie izolacji drutu w słabszych miejscach. W takich razach usuwano przepaloną część drutu i zastępowano ją nowym, gdyż, taka „łatana“ cewka sprawniej pracowała od nowej.

(Dokończenie nastąpi.)

Gospodarka elektryczna zagranicą

NOWA PLACÓWKA PRZEMYSŁOWA WE FRANCJI.

We Francji założona została nowa placówka elektrotechniczna pod nazwą „Union pour l'Industrie et d'Electricite“ z kapitałem zakładowym 100 milj. franków. W placówce tej biorą udział wybitne grupy przemysłu a m. in. Société Financière Electrique, Société Lyonnaise des Eaux et de l'Eclairage, Union d'Electricité, Union Financière pour l'Industrie Electrique (C. G. E.) oraz grupa aluminjowa Pechiney.

POSTĘPY W SPRAWNOŚCI ELEKTROWNI.

Według obliczenia National Electric Light Ass. zmniejszone zostało w Stanach Zjednoczonych zużycie węgla na jednostkę mocy, podczas, gdy bowiem w 1929 r. zużycie węgla na wyprodukowaną 1 kilowatgodzinę wynosiło 1,452 kg., to w 1929 zużycie to wynosiło 0,758 kg., co odpowiada oszczędności w wysokości 48 proc.

Na marginesie kontroli radjowej

Przeprowadzona ostatnio rozbudowa naszej sieci radjofonicznej przysporzyła „Polskiemu Radju" razem z abonentami legalnemi całą moc radjopajęczarzy, z któremi trzeba obecnie rozpocząć walkę. Ponieważ stosowane dawniej metody przemawiania do sumienia, przekonywania, straszenia itp. zawodzą w większości wypadków, „Polskie Radjo", wspólnie z władzami pocztowemi chwyciło się ostatecznego środka i rozpoczęło systematyczną kontrolę przy pomocy specjalnych urzędników, obowiązek których polega na wyszukiwaniu nielegalnie zainstalowanych aparatów. Skuteczność tego przykrego dla wielu osób środka wykazują następujące liczby: przeprowadzona ostatnio w okolicach Warszawy lustracja dała plon w postaci wykrycia przeszło 500 radjopajęczarzy, przeciwko którym wdrożono postępowanie sądowe. Tak samo inne „fale" kontroli przyczyniły się do znacznego ukrócenia radjopajęczarstwa.

Przykro o takich rzeczach mówić, gdyż dowodzą one, że ogół naszych obywateli nie grzeszy jeszcze zbytnią sumiennością i rad jest nawet 3 złote miesięcznie nielegalnie zaoszczędzić, ryzykując przytem poważnie w wypadku wykrycia niezgłoszonej instalacji radjowej. Szczególnie źle te „oszczędzanie" świadczy o tych radjopajęczarzach, których do nieuiszczania należnych opłat popchnęła nie jakaś nędza wyjątkowa, bezrobocie lub coś podobnego, lecz prosta lekkomyślność, lub co gorzej — jakaś wrodzona, chroniczna nierzetelność, zmuszająca do oszukiwania we wszystkich tych wypadkach, kiedy tylko istnieje prawdopodobieństwo, że oszustwo to nie pociągnie za sobą żadnych przynajmniej natychmiastowych skutków.

Właściwie dobrze się nawet dzieje jeżeli taki chronicznie nierzetelny obywatel zostaje wreszcie choć raz przykładnie ukarany i z tego względu należałoby się cieszyć akcją „Radja Polskiego", gdyby nie pewien przykry objaw, dyskredytujący do pewnego stopnia całą kontrolę.

Podkreślamy, że nie chodzi tu o zasadę samą, przykrą może i ubliżającą, lecz konieczną, jak się okazuje w naszych warunkach, a idzie tu o technikę przeprowadzania kontroli. Mianowicie co pewien czas czytamy w gazetach, że do pp. X lub Y zgłosił się jakiś osobnik, który, podając się za kontrolera radjowego wszedł do mieszkania, i popełnił kradzież. I co najgorsze, nie są to jakieś wypadki wyjątkowe, rzadkie i odosobnione, naodwrót stają się one prawie regułą, gdyż zachodzą coraz częściej.

Tak być nie powinno. Rozumie się, że za zbrodnie, popełniane przez różnych oszustów nie odpowiada prawnie ani „Polskie Radjo" ani też poczta, jednak na instytucjach tych ciąży moralna odpowiedzialność za dawanie okazji do tego rodzaju przestępstw. Co innego gdyby chodziło o jeden lub dwa pojedyncze wypadki, gdyż zawsze się znajdzie jakiś sprytny oszust i tak samo nietrudno o naiwnego obywatela, jednak z powodu coraz częstszego ukazywania się niepowołanych radjokontrolerów, należy przypuszczać, że w całej sprawie da się wyszukać jakiś błąd.

Ponieważ w Poznaniu, naszej siedzibie, nie stosowano jeszcze masowego wyłapywania radjopajęczarzy nie mogliśmy błędów tych zbadać osobiście i dlatego w naszych wywodach oprzemy się tylko na skargach czytelników. Mianowicie piszą nam, że machinację oszustów i złodziejaszków ułatwia sam system przeprowadzania kontroli, przy którym do mieszkań obywateli przychodzą zwykli urzędnicy, rzadko tylko umundurowani bez asysty policjanta, który mógłby służyć im „widomą legitymacją" swego munduru. Rozumie się, że papierowa legitymacja, w którą kontrolerzy muszą być zaopatrzeni, nikogo nie może upewnić o ich charakterze urzędowym z tego prostego powodu, że żaden przeciętny obywatel nie potrafi jej autentyczności skontrolować, a o kartkę maszynowego papieru, fotografję, jakąś okładkę i źle widoczną pieczątkę postarać się nietrudno. Przy tym systemie kontroli, jak nam piszą czytelnicy, dziwić się właściwie należy, że wypadków nadużyć tytułu kontrolera radjowego zachodzi stosunkowo mało.

Jeżeli informacje nasze są ścisłe, wynikałoby z tego, że przez pewną lekkomyślność, jak nasza poczta tak i „Radjo Polskie" popełniają, że tak powiemy, moralne przestępstwo ułatwiając różnym sprytnym oszustom i złodziejom wstęp do spokojnych i mniej podejrzliwych obywateli. **L. K.**

KRONIKA RADJOWA

NICEA OTRZYMA 15 KW-ATOWĄ STACJĘ.

Jak donoszą pisma francuskie, istniejąca dotychczas radjostacja w Juan-les-Pins ma być w niedługim czasie przeniesiona do Nicei i otrzyma siłę 25 kilowatów w antenie. Budowa już rozpoczęta i za trzy miesiące nowa stacja będzie oddana do użytku. Studia nadawcze mieścić się będą w środku miasta. Aparatura maszynowa i maszty antenowe znajdować się będą zdaleka od miasta.

SIEĆ TELEFONICZNA I RADJO W HOLANDJI.

Zarząd telefonów i telegrafów w Holandji dokonał przed paru miesiącami ciekawego eksperymentu z nowym systemem łączenia radja z siecią telefoniczną, dającym możność radjosłuchaczowi robienia wyboru pomiędzy trzema różnemi programami audycyj radjowych. Abonent telefoniczny otrzymuje tabliczkę rozdzielczą, do której może dołączyć swą słuchawkę lub głośnik i słuchać wybraną przez siebie stację. W wypadku jeżeli zażąda ktoś z miasta rozmowy telefonicznej z danym abonentem, centrala wzywa go dzwonkiem do telefonu i automatycznie wyłącza radio. Nawet ci, którzy nie mają aparatu telefonicznego w domu, mogą przy tym systemie przyłączyć się do sieci telefonicznej, i, posiadając taka tabliczkę rozdzielczą, mają możność słuchania radja za odpowiednią miesięczną opłatą. Głośnik lub słuchawki każdy sam sobie musi kupić. (Radjo)

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Apel do krajowych fabryk maszyn rolniczych

Fabryki krajowe upraszamy, aby nam donosiły o wszystkich nowościach w zakresie ich produkcji. Chętnie stawiamy łamy nasze bezinteresownie do usług przemysłu krajowego. Przy tej sposobności musimy podnieść ten smutny fakt, że podczas gdy zagraniczne firmy bardzo skwapliwie korzystają z reklamy w naszem piśmie i często donoszą nam o ostatnich zdobyczach w fabrykacji maszyn rolniczych, to nasz przemysł krajowy nie ma w tym względzie — zdawałoby się — nic do powiedzenia, a przecież wiadomo, że i u nas ta gałąź przemysłu stale się podnosi i wypuszcza na rynek coraz nowe wyroby lub też ulepsza dotychczasowe. W interesie rozwoju przemysłu krajowego prosimy fabryki krajowe, by o wszystkich swoich nowościach nas w pierwszym rzędzie informowały.

WYDAWNICTWO „RYNKU METALOWEGO I MASZYNOWEGO".

Technika a kryzys rolnictwa

W szukaniu środków do wzmożenia rentowności rolnej wysunięto przedewszystkiem sprawę nawożenia roli nawozami sztucznemi. Nawozy to tylko korzystny dodatek do rozmaitych innych zasadniczych funkcyj rolniczych, między któremi dominujące znaczenie zajmuje poprawna uprawa roli i dobór nasienia. W tem zaś rozstrzygającą rolę gra sprawne narzędzie i maszyna rolnicza, skoro się przyjmie, że rolnik pilnuje stosownej pory odnośnego uprawiania, rozumie i chce tylko czyste i najdorodniejsze ziarno zasiewać. Jeżeli mamy gwóźdź umocować, chwytamy za odpowiedni młotek; pewnie, że i gwóźdź musi być właściwie dobrany, ale jakże dokładnie odczuwamy różnice przy wbijaniu gwoździa pomiędzy dobrym a nieużytecznym młotkiem. Podobnie w mechanicznej uprawie roli, tym jednym z gwoździ rolniczych, ogromnie wiele zależy od doboru właściwego pługa wzgl. innego narzędzia do uprawy roli i od należytego jego użycia; decydującem staje się dla dorodności danej rośliny, czy redliczka siewnika zasiała ziarno w odpowiedniej głębokości. Nadzwyczaj korzystne okazuje się wypielanie zbóż, zasianych w rzadkie rzędy, wypielaczami, sowicie opłacającemi się. Najdogodniejszą chwilę ścinania zboża osiąga się w całej rozciągłości dojrzałego łanu tylko żniwiarką, a na wymłacanie ziarna prawie nikt dzisiaj nie ma czasu ani dość robotnika. A do napędu tych różnorodnych maszyn roboczych potrzeba licznych i różnej wielkości oraz typów silników począwszy od ciągówek rolniczych z motorami spalinowemi, a skończywszy na silnikach wiatrowych i napędach elektrycznych. Dzięki tym zmianom zacieśnił się ogromnie związek między przemysłem i rolnictwem, które stało się poważnym konsumentem produktów przemysłowych.

Tak np. według obliczenia niemieckiego Instytutu dla Badania Konjunktury, konsumcja produktów przemysłowych przez niemieckie gospodarstwa rolne dochodzi do 4 miljardów marek rocznie. Z tego na maszyny i ich utrzymanie idzie 825 miljonów marek, na nawozy sztuczne 700 miljonów marek, a na przemysł budowlany 500 miljonów marek. Z tego widać, że dobrobyt przemysłu metalowego, chemicznego i budowlanego jest zależny od stanu gospodarstwa rolnego.

Możliwości zastosowania techniki w gospodarstwach rolnych i podniesienia przez to produkcji rolniczej są wielorakie. Wymienimy tu pokrótce najważniejsze: Dobór stosownych, specjalnie hodowanych odmian nasion i ras bydła, o wysokiej odporności i znacznej wydajności produktów hodowlanych, ochrona ziarna przed zepsuciem, zwalczanie roślinnych i zwierzęcych szkodników, do tego wszystkiego technika dzisiejsza dostarcza środków niezawodnych. Uprawa odpowiednich roślin pastewnych, karmienie i hodowla bydła z uwzględnieniem najnowszych wymogów higjeny, wreszcie w odniesieniu do roślin stosowanie naturalnego i sztucznego nawożenia, w związku z intensywniejszą i wydatniejszą oraz szybszą uprawą roli zapomocą odpowiednich maszyn przy zastosowaniu elektryczności. Jeżeli to wszystko uwzględnimy i uprzytomnimy sobie znaczenie każdego zosobna wymienionych czynników, to przyznamy, ze słusznem jest twierdzenie, że dzisiejszy rolnik jest właściwie inżynierem dla ustrojów żywych.

Dużo z wymienionych czynników wchodzi w zakres czynności samego rolnika. Wiele innych zaś stało się podstawą osobnych potężnych gałęzi przemysłu.

Do zakresu działań rolnika samego oraz instytutów rolniczych należy podniesienie ras i odmian zapomocą racjonalnej hodowli. Wyniki na tem polu osiągnięte są naprawdę nadzwyczajne. Dzięki stosowaniu specjalnych odmian można podnieść plony o kilkadziesiąt procent. To samo odnosi się do produktów hodowli bydła.

Inne czynniki natomiast oprócz wymienionych wchodzą w zakres produkcji istniejących już dawniej przemysłów, przeważnie metalowego i chemicznego. Mechanizacja pracy na roli poczyniła zwłaszcza w latach powojennych kolosalne postępy. We Włoszech wzrosła w trzech latach z roku 1926—1929 ilość pługów motorowych z 6.000 na 12.000 pomimo, że we Włoszech niema bynajmniej braku sił roboczych. Ten gwałtowny przyrost środków mechanicznych tłumaczy nam poczęści, dlaczego zbiory zbóż wzrosły tam od roku 1927—1929 z 53 miljonów centnarów do 70 miljonów centnarów ,co doprowadziło niemal do zupełnego usamodzielnienia Włoch pod względem produkcji środków żywności.

W Kanadzie wzrosła ilość żniwiarek, będących zarazem młocarkami, w przeciągu jednego roku o 610 procent. Produkcja zaś w trzech najważniesjzych prowincjach kanadyjskich pszenicy wzrosła od 1921 do 1928 z około 77 miljonów centnarów na około 121 miljonów centnarów metrycznych.

Z maszyn rolniczych są obok narzędzi ornych najważniejsze siewniki i maszyny do sadzenia. Dzięki zastosowaniu tychże można podobno zaoszczędzić 50 do 60 kg. nasienia na ha. Z maszyn żniwnych interesującemi szczególnie w ostatnim czasie są kombinacje kosiarek z młocarkami, które nietylko zboże koszą, ale je odrazu młócą, czyszczą i pakują do worków.

Używanie tychże kombinowanych maszyn jest jednak zależne od specjalnych warunków klimatycznych, które np. istnieją w Kanadzie i Argentynie.

Jako dosyć u nas nieznany sposób oddziaływania technicznego na produkcję rolną, wymieniamy sztuczne deszcze, które doprowadzane przez całą sieć przewodów rurowych, decydują nieraz o wyniku zbiorów.

W nowszych czasach sięgnięto do zastosowania kwasu węglowego, pochodzącego z dymu fabryk i hut, w cieplarniach i inspektach. Podobno osiągnięto niemal dwukrotną ilość plonów w kg. ogórków i pomidorów dzięki temu sposobowi.

Odnośnie do cieplarń i warzywnictwa poczyniono w ostatnim czasie niebywałe postępy. A to szczególnie przez wyzyskanie ciepła gazów i pary odlotowej z siłowni przemysłowych, oraz przez sztuczne ogrzewanie ziemi zapomocą kabli elektrycznych. Tym ostatnim sposobem wyhodowano podczas srogiej zimy ubiegłej we Frankfurcie nad Menem w lutym i marcu młode jarzyny. Temperatura gleby wahała się od 23—26 stopni ciepła, przyczem na polu była temperatura od minus 16 do minus 33 stopni C. Zużycie prądu wahało się od 1½ kilowatgodzin do 1 kilowatgodziny na metr kwadratowy i dobę. Przyczem pracowano tanim prądem nocnym po cenie 5 fenigów na kilowatgodzinę. Niektórzy twierdzą, że sposób ten jest lepszy, aniżeli dotychczasowy z pomocą naturalnego nawozu.

Zrozumiałym jest przeto fakt powstawania ośrodków hodowli jarzyn, właśnie w centrach przemysłowych, gdzie się ma do dyspozycji tani prąd elektryczny i tanie ciepło.

O roli elektryczności w gospodarstwie jest u nas jeszcze całkiem głucho, chociaż zagranicą znaczenie elektryczności w rolnictwie stało się potężnem i z zainstalowanych 4 miljonów koni mechanicznych w niemieckiem rolnictwie przypadają 3.334.000 na elektromotory. Oprócz znanych już sposobów użytkowania elektryczności do popędu maszyn, ciągówek, pomp, dźwigów, dmuchaw itd., wymienimy jeszcze zastosowanie elektryczności przy hodowli drobiu, przyczem dzięki sztucznemu oświetlaniu osiąga się znaczną zwyżkę produkcji jaj w zimie.

Siewnik redlinowy do buraków

W wielu okolicach Polski (Kongresówka i Galicja), a także i w Niemczech, siew buraków odbywa się nie na płasko, a w redliny. Jest to metoda kłopotliwsza i droższa. Jeżeli zatem się utrzymuje, to dowód, że ma ona pewne zalety, których siew płaski w danych warunkach byłby pozbawiony.

Zwolennicy takiego (redlinowego) siewu wysuwają następujące jego zalety:

1. zwiększenie pod rośliną warstwy urodzajnej (ważne na glebach o płytszej kulturze);
2. zabezpieczenie rośliny od zalania wodą nawałnicową (ważne na ziemiach niedrenowanych, a mało przepuszczalnych);
3. lepsze wyzyskanie nawozów sztucznych (przez zgarnięcie ich na wierzchołkach redlin);
4. zwiększenie powierzchni pola i operacji słonecznej, a więc ciepła roli;
5. zwiększenie aeracji gleby;
6. łatwiejsze wykopywanie buraków.

Mimo to uprawa redlinowa ma do dzisiaj zwolenników zdecydowanych. Tam więc, gdzie nie mają oni odpowiednich siewników, sadzą buraki ręcznie, pod motyczkę, w redliny, wytworzone uprzednio zwykle znacznikiem Jordana. Metoda taka zbyt jest prymitywną, a więc obarczoną niedokładnościami, aby mogła uchodzić za racjonalną. To też powstało kilka konstrukcyj (zagranicą) siewników specjalnych do uprawy redlinowej, z których w Polsce rozpowszechnił się i do dziś jest sprowadzany siewnik firmy Dehne. Zadaniem tych maszyn jest siać buraki kupkowo lub rzędowo w redliny, które same podczas swego ruchu wytwarzają na gładko zwalcowanem polu. Dlatego siewniki takie możemy nazywać redlinowcami. Wobec metody ręcznego sadzenia stanowią one zasadniczy krok naprzód i byleby uwzględniały i realizowały przy swej pracy wymagania racjonalnego siewu ziarna, a usuwały niedokładności i braki siewu ręcznego, powinny w krótkim czasie osiągnąć powszechne zastosowanie, wypierając zupełnie sadzenie ręczne.

Przystępując do konstrukcji takiego siewnika, postawiła sobie „Unja" następujące cele do osiągnięcia:

1. dać naszemu rolnictwu maszynę analogiczną (choć nie skopjowaną) do tych, które ono dotychczas sprowadzało z zagranicy;
2. usunąć te niedostatki i wady, jakie zauważyliśmy w konstrukcjach zagranicznych;
3. usunąć potrzebę nabywania specjalnego siewnika redlinowca, przez takie urządzenie dodatkowe do naszych siewników normalnych zbożowych, które pozwoliłoby kosztem odkręcenia kilku śrub i zamiany organów roboczych, przekształcać je na siewniki — redlinowce.

Ktoby sądził, że redlinowiec „Unji" jest kopją, a chociażby naśladownictwem konstrukcyj zagranicznych, ten myliłby się zupełnie.

W istocie bowiem poza parą tarcz, sypiących redlinę, wszystkie pozostałe organy robocze są inne i pracują na zasadach odmiennych od dotychczas stosowanych.

Obserwując bowiem pracę redlinowców zagranicznych, zauważa się pewne braki ich działania, wynikające tak z przyczyn konstrukcyjnych, jako też z niewłaściwego wg. „Unji" ujęcia samego ich zadania. Stworzono natomiast narzędzie nowe, zastosowane do tych pojęć o siewie buraków, jakie uważano za słuszne. A jakkolwiek pojęcia te nie odbiegają od dotychczasowej teorji rolniczej, nie były one dotychczas dostatecznie uwzględniane w praktyce, czy to sadzenia ręcznego, czy też maszynowego.

Mamy tu na myśli co następuje:

1. Sypanie redliny. Czy to przy sypaniu jej znacznikiem Jordana, czy przy redlinowcach redlina ta pozostawała przed siewem pulchna, nastroszona, z czego przeciwnicy redlin czynili temu systemowi zarzut, niepozbawiony słuszności. Postanowiono więc sobie za zadanie nietylko redlinę sypać, ale ją energicznie przed siewem utłaczać, tak, aby ziarno miało pod sobą grunt zwięzły, złączony z podglebiem.

Jednocześnie postanowiono sypać redlinę energicznie, podobnie jak znacznik Jordana, z tą jednak różnicą, że zamiast korpusów obsypujących zastosowano tarcze, które nie podlegają zapychaniu się nawozem, lub perzem.

2. Wytwarzanie rowka siewnego. Przy dotychczasowych redlinach pulchnych rowek taki wytwarzano redliczką siewną, podobną do zwykłej redliczki zbożowej. Według „Unji", miało to tę niedogodność, że głębokość tego rowka była zależną od rodzaju i stanu gleby w danem miejscu i dlatego była nieokreśloną i niejednostajną. Usunięto więc całkowicie redliczkę siewną, a czynność wytwarzania rowka siewnego powierzono wałowi ubijającemu, który w tym celu został zaopatrzony pośrodku w pierścień, zaostrzony pryzmatycznie.

Dzięki temu osiąga się rowek siewny o bezwzględnie jednakowej głębokości.

Sianie ziarna. Ziarno pada w tak wytworzony rowek dowoli — rzędowo lub kupkowo. Kupkownik jest przytem tak prosty, że pod tym względem przewyższa wszystkie znane nam konstrukcje. Przytem odległość kupek zależnie od nastawienia (ilości kolców) może wynosić 15, 20 i 15 cm., a długość, czyli rozwleczenie samej kupki można regulować w pewnych granicach przesunięciem kupkowania.

Przykrywanie ziarna dotychczas było również nieokreślone, czy to ręką, czy siewnikiem. W ostatnim wypadku stosowano tarcze lub zagarniacze, które zanurzały się w ziemi i narzucały ją na ziarno, ale w ilości przypadkowej.

Zagarniacze „Unji" są regulowane tak, że stopień przykrycia jest stały i może być większy lub mniejszy, stosownie do nastawienia.

Ugniatanie posiewne stosowane zwykle przy sadzeniu ręcznem, niezawsze bywa stosowanem przy siewie maszynowym (w redliny). Uważać należy jednak ugniatanie takie za konieczne uzupełnienie całości siewu i w tym celu dodano krążek ubijający, jako ostatni organ roboczy.

Bronki przyczepne

Bronki takie mogą w pewnych razach oddać rolnikom znaczne usługi. Przyczepione do dwuskibowca, lub dwuskibowca ramowego pozwalają:

1. wykonać naraz dwie prace orania i bronowania, a przez co zaoszczędza się wiele czasu i siły, gdyż konie nie idą po ziemi spulchnionej, jak to ma miejsce przy bronowaniu zwykłem;
2. znacznie zmniejszają szkodliwe zbrylanie się ziemi na ziemiach ciężkich, przez to, że skiba nie ma czasu zeschnąć się i zaraz przy orce jest rozkruszona;
3. usuwają szkodliwy wpływ deptania kopyt końskich, wskutek czego pulchność pola po takiem jednoczesnem oraniu i bronowaniu jest znacznie większa.

Bronka przyczepna ma jeszcze to ulepszenie, że jednocześnie jest włóką. Wystarczy ją w tym celu odwrócić na grzbiet i odpowiednio naregulować pochylenie belek zębowych. Jedna śruba do tego wystarcza. Ta sama śruba regulacyjna pozwala na różne pochylanie zębów bronki w zależności od rodzaju gleby.

Do bronki dodaje się ramę, która służy do jej umocowania na pługu, oraz transportu na uwrociach i po drogach.

Wynalazki i patenty

8621. Rene Bergeloux (Reully, Francja). Siewnik do nawozów sztucznych, nasion i ziarn. 16. 3. 1926 — 26. 3. 1928.

DZIAŁ BUDOWLANY, DRZEWNY i CERAMICZNY

Apel do krajowego przemysłu budowlanego

Fabryki krajowe upraszamy, aby nam donosiły o wszystkich nowościach w zakresie ich produkcji. Chętnie stawiamy łamy nasze bezinteresownie do usług przemysłu krajowego. Przy tej sposobności musimy podnieść ten smutny fakt, że podczas gdy zagraniczne firmy bardzo skwapliwie korzystają z reklamy w naszem piśmie i często donoszą nam o ostatnich zdobyczach w fabrykacji materjałów budowlanych, to nasz przemysł krajowy nie ma w tym względzie — zdawałoby się — nic do powiedzenia, a przecież wiadomo, że i u nas ta gałąź przemysłu stale się podnosi i wypuszcza na rynek coraz nowe wyroby lub też ulepsza dotychczasowe. W interesie rozwoju przemysłu krajowego prosimy fabryki krajowe, by o wszystkich swoich nowościach nas w pierwszym rzędzie informowały.

WYDAWNICTWO „RYNKU METAL. I MASZYNOWEGO".

Sezon bieżący jako wstępny etap szerokiej akcji budowlanej w Polsce

Rok bieżący, względnie tegoroczny sezon budowlany jest wstępnym etapem realizacji na szeroką skalę zakrojonej akcji budowlanej, której sfinansowanie rozłożone zostało na najbliższe pięciolecie. Sfinansowanie budownictwa we wspomnianym czasokresie obliczono na kwotę 125 miljonów złotych, z której to sumy zużyte będzie 16,5 miljonów w roku bieżącym. Kwota ta w pewnej tylko części pokrywa potrzeby już wdrożonej akcji budowlanej, to też rozporządzalne przez różne instytucje rządowe i samorządowe fundusze wynoszą przeszło 82 miljony złotych, co stanowi pokaźną już sumę, której zużytkowanie, wpłynie niewątpliwie na znaczniejsze w sezonie bieżącym ożywienie ruchu budowlanego. Dla ściślejszego zobrazowania całokształtu zasobów finansowych na ten rok należałoby jeszcze doliczyć 3—4 miljonów zł, które Zakłady Ubezpieczeniowe postanowiły uruchomić na sfinansowanie indywidualnych budowli.

Podnieść tu należy z uznaniem, że na ogólną wyżej wymienioną sumę całości akcji kredytowo-budowlanej w tym roku, sam kredyt Banku Gospodarstwa Krajowego wynosi niespełna 66 miljonów zł, w czem własne fundusze instytucji tej przeznaczone na tegoroczne prace budownictwa wynoszą około 6 miljonów zł.

Stojąca do dyspozycji Banku Gospodarstwa Krajowego kwota około 66 miljonów złotych składa się z następujących dotacyj: 3.909.736 zł — pozostałe z zeszłorocznego kontyngentu, przeznaczone jest na kredytowanie budowli, którym kredyty przyznane zostały dopiero w r. b., 23 milj. zł — przeznaczono na wykończenie budowli rozpoczętych i uprzednio już finansowanych; 20.937.600 zł — wyasygnowano na rozpoczęcie nowych budowli; 20.299.100 zł — preliminowano z zakupu papierów pochodzących z konwersji kredytów krótkoterminowych z depozytu Państwowego Funduszu Budowlanego przez Zakłady Ubezpieczeniowe — dla indywidualnych budowli spółdzielczych; wreszcie 5.611.250 zł — przeznaczono z funduszów własnych Banku dla zasilenia ruchu budowlanego.

Według oficjalnych relacyj, część wyżej wspomnianych kwot przeznaczonych na ożywienie tegorocznego ruchu budowlanego została już przez Bank Gospodarstwa Krajowego rozdysponowana do ogólnej sumy około 46 miljonów zł. Ze strony zatem Banku Gospodarstwa Krajowego pozostaje jeszcze do rozdysponowania przeszło 16 miljonów zł a doliczając do tego na ten rok przeznaczony fundusz 16.500.000 zł z pięcioletniego planu akcji budowlanej, w najbliższych miesiącach na zasilenie ruchu budowlanego użytych będzie jeszcze około 33 miljonów złotych, które nie pozostaną bez pożądanego ożywczego wpływu na tegoroczny sezon budownictwa.

Rozdział tych kredytów następuje przez poszczególne Komitety Rozbudowy, które zostały powiadomione dokładnie o całokształcie planu tegorocznej akcji kredytowo-budowlanej. Akcja budowlana tegoroczna powinna więc, korzystając z tak szeroko zakreślonej akcji kredytowej, przynieść w rezultacie wykończenie szeregu już nie budynków, ale kompleksów budowlanych a tem samem przyczynić się wydatnie do częściowego złagodzenia głodu mieszkaniowego.

Jak informowaliśmy już, Rząd wypuścił w tych dniach pierwszą serję premjowej pożyczki budowlanej na ogólną kwotę 50 miljonów złotych a uzyskane stąd fundusze przeznaczone całkowicie na budownictwo, zasilą niewątpliwie w samą porę akcję kredytową zorganizowaną na szersze rozmiary.

—p—

Pierwszy dom stalowy w Polsce

(zbudowany przez Towarzystwo K. Rudzki i S-ka w Warszawie.)

Różne odmiany konstrukcji domów stalowych można podzielić na 2 zasadnicze grupy.

Grupa A. Stal jako materjał budowlany o wysokiej wytrzymałości jest stosowana do budowy szkieletu pełniącego funkcję nośną, przyjmującego wszelkie obciążenia, siłę wiatru, wagę własną i śniegu i t. p.

Lekki materjał o wysokich własnościach izolacyjnych w postaci płyt o grubości, zapewniającej dostateczną izolację cieplną, zapełnia przestrzeń między żebrami szkieletu, tworząc ścianę domu.

Grupa B. Stal w postaci blach, zamykających warstwę nieruchomego powietrza, stanowi ścianę domu łącznie ze szkieletem stalowym, lub drewnianym i bierze także udział w funkcjach nośnych.

Powietrze jest złym przewodnikiem ciepła tylko pod warunkiem, że jest całkowicie nieruchome. Przy najmniejszym obiegu traci wartość izolacji cieplnej. Z tego względu domy należące do grupy B. mają zapewnioną należytą izolację cieplną tylko przy niezmiernie dokładnem wykonaniu i stałej troskliwej konserwacji.

Z uwagi na powyższe, jak również na przyzwyczajenia estetyczne ewentualnych mieszkańców i konserwatyzm naszej techniki budowlanej, próby zastosowania konstrukcji B. należy uznać za przedwczesne.

Natomiast o ile chodzi o domy stalowe grupy A., w których stali użyto tylko do budowy szkieletu nośnego, jesteśmy zdania, że zapoczątkowanie budowy tego rodzaju domów z uwagi na szybkość i względną taniość budowy, może przyczynić się do rozwiązania głodu mieszkaniowego w Polsce.

Po starannem zbadaniu różnych systemów konstrukcyj należących do grupy A., wybór nasz w celu dokonania pierwszej próby zatrzymał się na systemie budowy domów stalo-

wych Braci Böhler w Wiedniu. System ten wykazuje najmniejsze zużycie stali na 1 m. kw. ściany, które nie przenosi 19 kg. i dlatego obiecuję stosunkowo najmniejsze koszty materjałów i montażu.

Również znormalizowanie poszczególnych elementów budowlanych posunięto najdalej w systemie Böhlera.

Porównanie domów stalowych z innemi.

Od domu z cegły, kamienia czy betonu lub t. p., domy stalowe różnią się przeważnie tylko ścianą zewnętrzną. Ściany są cieńsze i lżejsze, wobec czego otrzymuje się znacznie lżejsze fundamenty i, przy jednakowej kubaturze, zwiększoną użyteczną pojemność sześcienną.

Powierzchnia dachu dla tej samej pojemności użytecznej jest mniejwięcej o 15% mniejsza. Inne elementy domu, jak ściany wewnętrzne, podłogi, sufity, drzwi, okna, kominy, piece, instalacje, nie różnią się od stosowanych przy normalnem budownictwie n. p. z cegły.

Jakkolwiek koszt ściany zewnętrznej stanowi przeciętnie zaledwie około 40% całkowitego kosztu, jednak, dzięki tańszej konstrukcji i znacznemu skróceniu czasu budowy przy zastosowaniu konstrukcji stalowej, powstaje możność lepszej organizacji pracy przy wykonaniu wszystkich elementów domu i dlatego istnieje możność obniżenia kosztu budowy domów stalowych w porównaniu z kosztami innych domów o ca. 20 do 25%.

Szybkość budowy, niezależnie od sezonu, całkowity brak wilgoci, powstającej przy murowaniu, możność natychmiastowego zamieszkania i stosunkowa taniość, przemawia na korzyść jaknajszerszego stosowania domów stalowych.

Zasadnicze cechy konstrukcji domów stalowych systemu Br. Böhler.

W odstępach jednometrowych ustawione są słupki o przekroju korytkowym wysokości korytek 75 mm., szerokości 80 mm., grubości 4 mm. Profil ten ma zastosowanie przy domach parterowych i piętrowych. Przy domach wyższych wzmacnia się przekrój przynitowaniem wewnątrz korytka żelaza płaskiego odpowiedniej grubości.

Pomiędzy słupkami ustawione są blachy grubości 1.5 mm. z obrzeżami zagiętemi pod prostym kątem i przymocowane śrubami. Blachy te są znormalizowane do dwóch wymiarów 960×960 mm i 960×480 mm.

Przez odpowiednie rozstawienie blachy otrzymuje się otwory na okna i drzwi, których wymiary są również znormalizowane. Blachy nie biorą udziału w izolacji cieplnej, służą tylko do związania słupków i usztywnienia całej konstrukcji. U góry słupki wiążą się ze słupkami, stojącemi po przeciwległej stronie domu, zapomocą dźwigarów walcowanych, podtrzymujących sufit. Zamiast dźwigarów walcowanych można zastosować również profil, wytłaczany z cienkiej blachy, lub przeciągany na zimno.

Słupki 80×75×4 mm., które z powodu małej grubości ścianek nie mogą być walcowane na gorąco, wykonywa się z żelaza uniwersalnego szerokości 230 mm. zapomocą tłoczenia na prasach lub też walcowania na zimno.

Stosując, jako półprodukt hutniczy, blachę lub żelazo uniwersalne, mamy zawsze możność szybkiego otrzymania z hut potrzebnych materjałów, co byłoby niemożliwe przy stosowaniu profilów walcowanych na gorąco, których terminy dostawy są zawsze długie.

Magazynowanie zaś dużych ilości specjalnych profilów na zapas jest kosztowne, ze względu na unieruchomianie kapitału.

Wszystkie elementy stalowe domu systemu Br. Böhler są bardzo lekkie, mogą być przenoszone przez jednego człowieka i dlatego montaż szkieletu stalowego nie wymaga żadnych specjalnych podnośników.

Montaż szkieletu domu stalowego, zbudowanego przez firmę K. Rudzki i S-ka przy ul. Grochowskiej, dokonany był w ciągu 12 godzin.

(Dokończenie nastąpi.)

Kauczuk jako materjał na posadzki

Kauczuk, jako materjał na posadzki, znany był już i dawniej, dopiero jednak od czasu potanienia surowca i wynalezienia prostej metody jego zabarwienia, znalazł praktyczne zastosowanie.

W tej formie kauczuk służyć może jako środek zastępczy zamiast drzewa albo kamienia, używa się go również jako powłoki na posadzki betonowe.

Podłoga kauczukowa jest bardzo higjeniczna, nie wymaga bowiem ani nacierania masą woskową, ani szczotkowania i łatwą jest do utrzymania w porządku.

Wystarczy zmycie mokrą ścierką, ewentualnie z mydłem. Z powodu braku wszelkich szpar nie powstaje możliwość gromadzenia się na takiej posadzce kurzu, a zatem i bakteryj.

Posadzki kauczukowe znajdują coraz szersze zastosowanie w sanatorjach, pracowniach chemicznych, pokojach ordynacyjnych lekarzy i t. p.

WIADOMOŚCI DROBNE

ZAINTERESOWANIE POŻYCZKĄ BUDOWLANĄ NA PROWINCJI.

Zainteresowanie nowoemitowaną premjową pożyczką budowlaną na prowincji jest bardzo duże. Ze wszystkich stron otrzymujemy wiadomości o zainteresowaniu się tym nowym papierem państwowym przez sfery giełdowe i finansowe całego kraju. Sądząc z tego rozgłosu, jaki osiągnęła nowa pożyczka jeszcze przed rozpoczęciem subskrybcji, będzie ona według wszelkiego prawdopodobieństwa pokryta w ciągu kilku dni z dużą nadwyżką.

Siłą atrakcyjną przyciągającą już dziś szerokie warstwy społeczeństwa są niebywałe możliwości wygranej, jakie pożyczka ta daje w ustalonym planie losowania premij. Również niska cena obligacyj przyczynia się do zachęty kupienia tej pożyczki przez szerokie koła ludności. Sfery giełdowe zaś obliczają na szybką zwyżkę kursu tych obligacyj po wprowadzeniu ich na giełdy. Do oddziałów banków i urzędów pocztowych na prowincji napływają zewsząd zapytania o szczegóły emisji tej pożyczki jak również o termin subskrybcji. Dlatego też podajemy, że subskrybcja odbywać się będzie od dnia 2 do 16 czerwca rb. we wszystkich oddziałach banków, biorących udział w Syndykacie Gwarancyjnym oraz we wszystkich urzędach pocztowo-telegraficznych na terenie całego państwa.

MOŻLIWOŚĆ WCZEŚNIEJSZEGO ZAMKNIĘCIA SUBSKRYPCJI POŻYCZKI BUDOWLANEJ.

Wobec ogromnego zainteresowania premjową pożyczką budowlaną, zachodzą możliwości zamknięcia subskrypcji na tę pożyczkę już w pierwszych dniach jej ogłoszenia. W każdym razie trzeba liczyć się z tem, że zamkniętą ona będzie znacznie przed 16 czerwca b. r. i dlatego wskazanem jest bezzwłoczne subskrybowanie pożyczki, gdyż o przydziale obligacyj decydować będzie kolejność zgłoszeń.

PAPA DACHOWA DROŻEJE.

W lokalu warszawskiej Izby Przemysł.-Handl. odbyło się ogólne zebranie Związku Fabrykantów Papy w Polsce, na którem głównie zajmowano się sprawą normalizacji, a co za tem idzie, nad jakością wyrabianej w Polsce papy dachowej. Między in. zapadła uchwała wymiaru rolek papy dachowej, a mianowicie w najbliższym czasie na rynku naszym pojawi się papa wyłącznie o wymiarze rolek 7 metrów długości, zamiast dotychczasowych 6,75 mtr.

Z rynku materjałów budowlanych, metali i wyrobów metalowych.

MATERJAŁY BUDOWLANE.

Warszawa, 27. 5. Na rynku materjałów budowlanych płacono przy warunkach wekslowych za 1000 sztuk loco cegielnia podmiejska. Cegła 70—80, fracht 15—20, razem franco wagon Warszawa 90—95. zwózka na budowę 10—15, razem więc cena cegły loco budowa wynosi 100—105 zł, cegła górnośląska loco cegielnia G. Śląsk kosztuje 60—68 zł, plus fracht do Warszawy 32—35, loco budowa cegła śląska kalkuluje się 100—105, cegła częstochowska loco cegielnie częstochowskie 60—65, fracht 30, loco budowa 105—110. Cegła dziurawka za 1000 sztuk 108—110 zł, franco budowa. Dachówka franco budowa za 1000 sztuk karpiówka 160—175 zł franco wagon Warszawa, dachówka falcówka. Kafle białe loco skład Warszawa 0.50—0.55, podwójne (winkle i karnesy) 1—1.10. Cement tylko za gotówkę, zasadnicza cena Syndykatu franco wagon Warszawa za 100 kg. wynosi 9.50, cena więc beczki 200 kg. w Warszawie wyniesie 9.50, plus 9.50, plus opakowanie 3.80, plus stemple i podstawienie wagonu 0.25, razem 23.05 zł, doliczając do tego 1 zł zwózkę na skład i zarobek hurtownika, oraz podatek obrotowy, dojdzie do ceny loco skład 26.50, loco budowa 27.50, cena beczki 180 kg. wyniesie odpowiednio 24.50 i 25, w opakowaniu papierowem cement kalkuluje się taniej, a mianowicie ponieważ worek na 50 kg. kosztuje tylko 0.55 plus 6 groszy stempel, to 50 kg. cementu w worku pap. 5.39 zł, a 200 kg. 21.45 zł, loco skład 22.25, łącznie z podatkiem i zarobkiem 25. Wapno różnych gatunków franco wagon Warszawa za 100 kg. Kadzielnia kielecka I gat. 6, II gat. 5.40, III gat. 5. Jaworznia kielecka I gat. 5.40. Zagórze kieleckie 5, Wietrznia kielecka 5.20, Chęciny kieleckie I gat. 5.40, Rudniki — Rędziny częstochowskie 4.75, sosnowieckie I gat. 4.80 i Piechcin poznański 4.85. Zwóz wapna na skład i ze składu na budowę kosztują 2, tak, że cena najlepszego wapna loco budowa dochodzi do 7.50 — maximum 8, wapna lasowane za 1 m. sześc. z dostawą na budowę 45—50 zł, stare lasowane, mające conajmniej rok, oddawane jest w cenie minimum 50 zł, a młodsze 45 zł. Gips solwayski za 100 kg. loco skład: murarski 11, sztukatorski 12, modelarski 13, a alabastrowy 17, wszystkie te gatunki loco budowa o 1 zł drożej. Gips kielecki jest znacznie tańszy i kalkuluje się od 2 do 3 zł. na worku 100 kg. taniej, co do wapna, to w okresie zimowym składy otrzymują 10 proc. rabatu od wapienników, nie licząc skonta gotówkowego, które otrzymują składy oprócz tego. Ruch budowlany w roku bieżącym jest minimalny i wskutek tego zapotrzebowanie na materjały budowlane niewielkie. Ceny utrzymują się na niezmienionym poziomie.

SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dniu 21 maja 1930 roku w złotych (podług danych S. A „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi").

a) za 1 tonę franco wagon stacja załadowania:

		zł. gr.
Surówka „Starachowicka" (franco wagon huta)	Nr. 0	220.—
Surówka „Starachowicka" „	Nr. 1	215.—
Surówka „Starachowicka" „	Nr. 2	210.—
Złom żeliwny (fragment lany maszynowy)		155.—
Żelazo handlowe krajowe		350 +2%
Bednarka gorąco walcowana		422.5+2%
Bednarka zimno walcowana		—
Walcówka (drut okrągły od 5½—13 mm., kwadratowy od 5¼—8 mm.)		398.5
Blacha (cena zasadnicza) gruba 5 mm. i wyżej		432,5+2%
Blacha cienka do 5 mm.		525 +2%
Koks karwiński		67.—
Koks górnośląski twardy		50.80
Koks górnośląski miękki		50.80

Węgiel kowalski myty cieszyński	67.—
„ górnośląski gruby	40.50
„ górnośląski kostka	42.—
„ dąbrowski gruby	38.10
„ dąbrowski kostka	39.60
Cegła ogniotrwała normalna	135.—
Cegła ogniotrwała kopulakowa	150.—
Glina ogniotrwała mielona	60.—
Mączka szamotowa	80.—
Zaprawa szamotowa	70.—
Kamień wapienny	7.—

METALE I WYROBY METALOWE.

Katowice, 27. 5. Surówka odlewnicza Nr. 1 „Huta Pokój", oraz Górnośląskich Zjednoczonych Hut Królewskiej i Laury — Reprezentacja: Towarzystwo dla Sprzedaży Surówki Żelaznej, Sp. z ogr. odp. w Warszawie, Al. Jerozolimska 11, cena za tonę 220 zł. loco stacja wysyłająca.

Berlin, 27. 5. Na rynku starych metali notowano za 100 kg. w markach: Miedź ciężka 107—108, miedziane wiory 95—98, wiory ze śrub mosiężnych 70—73, ścinki sztab mosiężnych 75—78, odpadki miękkiej blachy mosiężnej 90—92, rotgus prima maszynowy 88—90, rotgus kolejowy R. g. 95—97, stary cynk 18—20, stary ołów miękki 29—30, aluminjowe maski samochodowe 62—64, cynk Remelted na eksport fob Hamburg 16¾—17. Ceny wzrosły.

Berlin, 27. 5. Na rynku wyrobów metalowych płacono za 100 kg. w markach: Blacha aluminjowa, drut i sztaby 257, rury 330, miedziana blacha 186, druty i sztangi 152, druty bez szwu 192, krążki miedziane 228, mosiężna blacha taśmówka i drut 155, sztangi 191, rury bez szwu 174, tombakowa blacha, drut i sztaby 191, z nowego srebra blacha, drut i sztaby 314, cyna do lutowania 195. Ceny znacznie wzrosły wskutek zwyżki cen miedzi.

Berlin, 27. 5. Miedź elektrolityczna dostawa cif. Hamburg, Brema lub Rotterdam 124, Oryginalne aluminjum hutnicze 98—99 proc. w blokach 190,— D. t. o. w sztabach walcowanych i ciągnionych 194, Nikiel czysty 98—99 proc. 350, Antymon Regulus 57—59, Srebro w sztabach ca. 900 za kg. 54—56, Złoto w wolnych obrotach za 10 gr. — 28.20. Platyna w wolnych obrotach 1 gr. 5—7.

CENY METALI

według notowań giełdy londyńskiej w dniu 21 maja 1930 r. w złotych po kursie dnia za tonę metr.:

Aluminjum —, Antymon —, Cyna standard 6094, Cynk hutniczy 699, Miedź elektrolityczna 2602, Miedź standard 2301, Ołów miękki 755, Nikiel —, Rtęć 28930, Srebro za 1 kg. —.

DRZEWO.

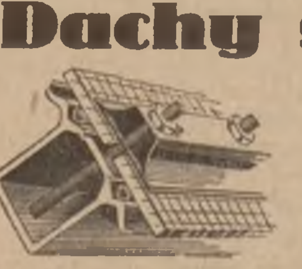
Poznań, 27. 3. Ceny drzewa eksportowego w hurcie franco wagon Zbąszyń kształtowały się następująco: Sosnowy materjał odziomkowy 60, I kl. Rmk. 75—95, Ia bloki środk. bez III kl. Rmk. 60 do 65, środki i czubki Rmk. 52—55, budowlane materjały — czuby Rmk. 48—50, bezsęczne deski boczne od 2 m. wzwyż Rmk. 70—75, bale wagonowe I kl. Rmk. 52—56.

Lwów, 27. 5. Notowania drzewa Izby Przem.-Handl. we Lwowie w obrocie krajowym loco wagon stacja załadowania w województwach Lwów, Tarnopol i Stanisławów, z 10 maja: Drzewo jodłowe i świerkowe w stanie okrągłym okoronowane, celulozowe do 10 cm. średnicy 27 zł., kopalniane od 10 cm. średnicy i wyżej — 1.50 m. dług. i wyżej 24 zł., drzewo dłużycowe 14—20 cm. średnicy oraz 21—26 cm. średnicy — 30 zł., kloce zdrowe tartaczne 4 m. dług. i wyżej w czubie od 20—25 cm. — zł., od 26 cm. i wyżej 28.50 zł., te same wyłącznie świerkowe o 10 proc. drożej, drzewo jodłowe i świerkowe w stanie tartym i ciosanym: Deski i brusy jodłowe z pod piły 3—6 m. dług. 10 cm. i wyżej szerokości 26, 33, 40, 52 mm. grub. 81 zł., 20 mm. grub. 87 zł., 13 mm. grub. 96 zł., te same świerkowe, wymiary jak wyżej 96 zł., 103 i 110 zł., deski i brusy jodłowe i świerkowe budowlane, wymiary te same 52 mm. grub. 72 zł., 20 mm. grub. 74 zł., 13 mm. grub. 80 zł., deski i brusy stolarskie świerkowe lub czyste i półczyste jodłowe, wymiary jak wyżej, 52 mm grub. 136, 20 mm. grub. 139, 13 mm. grub. 149, deski i brusy IV kl. świerkowe i jodłowe, wymiary te same — 60, 62 i 66 zł., deski i brusy świerkowe, jodłowe od 1 m. wzwyż, ale poniżej 3 m., o pozostałych wymiarach jak poprzednio, są o 33 proc. tańsze; kantówki, rygle rznięte 3—6 m. dług. 8×8 i wyż. grube 85 zł., 6—8 m. dług., grub. ta sama — 90 zł., inne wymiary według umowy, łaty rznięte 3—6 m. dług. 13—20 mm. grub., 46—51 mm. szer. — 26 zł., — 50 mm. 95 zł., 1—2½ m. grub. 13—40 mm. 48 zł., drzewo ciosane 6—9 m. dług., 16×18 grub. 45 zł., w grubościach wyższych 55 zł. Drzewo sosnowe w stanie okrągłym okoronowane: kopalniane 10 m. średn. 1.50 m. dług. i wyż. 26 zł., kloce zdrowe tartaczne, pochodzące z całych dłużyc —, w stanie tartym i ciosanym deski i brusy sosnowe budowlane 3—6 m. dług., 10 cm. i wyżej szer. 33—40, 52 mm. grub. 80 zł., długość i szerokość ta sama, a grub. 13, 20 i 26 mm. 75, dług. ta sama a szerokość 16 cm. i wyżej 33—40 i 52 mm. grub. 85; deski i brusy sosnowe stolarskie nie obrzynane 125 zł., deski i brusy sosnowe od 1 m. wzwyż, ale poniżej 3 m. są o 40 proc. tańsze; kantówki i rygle rznięte 3—6 m. dług., grub. ta sama — zł., wymiary większe według umowy, drzewo ciosane 3—6 m. dług. w grubościach 16×18 — 45 zł., 18—21 i wyż. 50 zł., nad 6—9 m. dług. w grubościach 18×21 — 75 zł., deski sosnowe heblowane na pióro i wpust 3—6 m. dług., 10—18 cm. szerokości — 105 zł. Drzewo dębowe kloce od 3 m. dług., bez kory od 50 cm. średnicy I kl. 138, II kl. 68, III kl. 46, od 40 cm. 115, II kl. 63, III kl. 42, od 30 cm. I kl. 68, II kl. 40, materjał rznięty, boulsy w bloki ułożone I kl. 250 zł., II kl. 195, III kl. — zł., deski I i II kl. 125 zł., III kl. 95, deski i brusy obrzynane, towar paryski od 1½ m. wzwyż I kl. 275 zł., II kl. 240, deski i brusy obrzynane krajowe od 1 m. wzwyż I i II kl. 155 zł., III kl. 110 zł., fryzy krótkie I kl. 255 zł., II kl. 200 zł., III kl. 122 zł., fryzy długie I kl. 270, II kl. 225, posadzka za 1 m. kw. I kl. listewki do podłóg za 1 metr. bież. 10—11 zł. Jesionowe kloce od 3 m. bez kory średn. od 50 cm. I kl. 140, II kl. 100 zł., od 30 cm. I kl. 95 zł., II kl. 65 zł., od 20 cm. I kl. 50 zł., boulsy w bloki ułożone I kl. 230 zł., II kl. 185, brusy nieobrzynane luźny towar I i II kl. 180 zł., deski nieobrzynane krótkie 165, deski i brusy obrzynane 130. Brzozowe kloce od 50 cm. średnicy 1 kl. 70 zł., bez kory od 30—39 cm. I kl. 50 zł., boulsy w bloki ułożone I kl. 130 zł., brusy nieobrzynane 100 zł., deski i brusy krótkie 80 zł., Jawor: kloce od 50 cm. średnicy —, 40—49 cm. —, 30—39 cm. — zł., 25—29 cm. —. Bukowe kloce od 26 cm 40 zł., materjały rznięte nieobrzynane 80 zł. Olchowe kloce od 22—29 cm. I kl. 60 zł., II kl. 45, od 30 cm. w czubie i wyżej I kl. 85 zł., II kl. 55, materjał rznięty grub. 13 mm. 135 zł., 20 mm. grub. 125 zł., 26/105 mm. 115 zł., Brzozowe kloce od 22—29 cm. —, od 30 cm. w odczubie i wyżej — zł. Osikowe do 21 cm. w odczubie — zł., od 22—29 cm — zł., od 30 cm. i wyżej — zł. Należność za przetarcie 1 m. sześc. drzewa miękkiego 9 zł., z pryzmowaniem o 35 proc. drożej, drzewa twardego 14.50 zł., z pryzmowaniem o 50 proc. drożej. Drzewo opałowe za 10.000 kg. twarde 220, osikowe 160 zł., miękkie sosnowe 240 zł., jodłowe i świerkowe 160 zł., Od ostatnich notowań ceny naogół pozostały bez zmiany.

ZŁOTY W DNIU 27 MAJA 1930 ROKU:

Gdańsk 57.59—57.74; Złoty 57.62—57.76; **Berlin** przekaz na Warszawę 46.85—47.05; na Poznań i Katowice 46.875—47.075; **Londyn** 43.35; **Nowy Jork** 11.23; **Zurych** 58.00.

Przetargi • Submisje • Licytacje

PUBLICZNY PRZETARG OFERTOWY

ogłasza Towarzystwo „Studjum Technologiczne" w Warszawie na roboty budowlane I-szej serji (w surowym stanie) pawilonów Elektrotechniki i Technologji Chemicznej przy zbiegu ulic Topolowej i Koszykowej w Warszawie.

Projekt, warunki wykonania powyższych robót, warunki techniczne, wzór umowy, warunki przetargowe oraz przepisy o oddawaniu dostaw i robót w zakresie działaniu Ministerstwa Robót Publicznych, przejrzeć należy i podpisać przez każdą z Firm stających do przetargu, w biurze Towarzystwa „Studjum Technologiczne" w Warszawie, przy ul. Polnej Nr. 3 (Gmach Chemji Politechniki Warszawskiej) w godz. od 10 do 14-ej.

Tamże otrzymać można ślepe kosztorysy z warunkami technicznemi za opłatą złotych 15.

Oferty zestawione na otrzymanych od Towarzystwa egzemplarzach ślepego kosztorysu, ze szczegółowem wypełnieniem kosztu oddzielnie na materjały i robociznę, w zapieczętowanych lakiem kopertach, z napisem: „Oferta na budowę pawilonów Elektrotechniki i Technologji Chemicznej Towarzystwa Studjum Technologicznego w Warszawie" składać należy najpóźniej do dnia 10 czerwca 1930 roku w biurze Towarzystwa.

Bezpośrednio potem nastąpi otwarcie ofert. Po upływie tego terminu oferty nie będą uwzględniane.

Przed wniesieniem oferty należy złożyć w biurze Towarzystwa wadjum w wysokości 2 procent oferowanej kwoty: gotówką, w państwowych papierach wartościowych, obliczonych po kursie ogłaszanym przez Ministerstwo Skarbu lub w listach gwarancyjnych, wydanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

Towarzystwo zastrzega sobie: 1) wybór Firmy niezależnie od ceny ofertowej, 2) podzielenie całości robót na dwie lub więcej serji robót i 3) unieważnienie przetargu.

Za Komitet Budowlany Towarzystwa
„Studjum Technologiczne" w Warszawie
W. Iwanowski, K. Drewnowski.

PRZETARG PUBLICZNY

Dyrekcja Wodociągów i Kanalizacji m. st. Warszawy ogłasza, że ma do sprzedania:

łomu żeliwnego	ok. 58.000 kg.
łomu żelaznego kutego i blachy	ok. 38.000 kg.
łomu mosiężnego i oloczek	ok. 5.520 kg.
łomu cynkowego	ok. 750 kg.
łomu miedzianego	ok. 54 kg.
łomu stalowego	ok. 27 kg.

Szczegółów co do sprzedaży udziela Dział Zaopatrywania Dyrekcji, ul. Senatorska Nr. 14 — III piętro, w zapieczętowanej lakiem kopercie, z dołączonem zaświadczeniem warunki przetargu, oraz złożyć ofertę na kupno łomu w zapieczętowanej lakiem kopercie, z dołączonym zaświadczeniem o wpłaceniu wadjum do dnia 4 czerwca r. b., do godziny 12-ej w południe.

Po upływie tego terminu złożone oferty będą nieważne.

Dyrekcja zastrzega sobie prawo: 1) wyboru firmy, niezależnie od ceny ofertowej, 2) podziału przetargu między kilka firm, 3) unieważnienie przetargu.

OGŁOSZENIE O PRZETARGACH PUBLICZNYCH

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Warszawie niniejszem ogłasza publiczne przetargi pisemne na zabrukowanie ramp odkrytych i dojazdów do ramp: 1) na st. Mińsk-Mazowiecki, 2) na st. Łuków, 3) na st. Śniadowo oraz 4) na wyasfaltowanie części dojazdu do rampy na st. Mińsk-Mazowiecki.

Roboty, związane z zabrukowaniem ramp na wyżej wymienionych stacjach, mają być wykonane z materjałów, które dostarczy Dyrekcja bezpłatnie; roboty zaś, związane z wyasfaltowaniem części dojazdu do rampy na st. Mińsk-Mazowiecki, mają być wykonane z materjałów firmy.

Wszystkie wyżej wyszczególnione roboty winny być całkowicie ukończone w terminie trzymiesięcznym, licząc od daty wezwania firmy do rozpoczęcia robót, pod rygorem kary umownej po 15 zł za każdy kalendarzowy dzień opóźnienia.

Firma stająca do przetargu winna złożyć w Kasie Dyrekcyjnej w Warszawie, lub jakiejkolwiek z kas kolejowych, wadjum do przetargu: na roboty brukarskie na st. Mińsk-Mazowiecki — 100 zł, 2) na st. Łuków — 150 zł, 3) na st. Śniadowo 175 zł, oraz 4) na roboty asfaltowe na st. Mińsk-Mazowiecki — 200 zł, w sposób ustalony przez Ministerstwo Skarbu.

Oferty na każdą z wyżej wymienionych czterech robót oddzielnie należy składać na całość, a nie na część robót, do godziny 15-ej dnia 16 czerwca 1930 r. do skrzynki, znajdującej się w korytarzu biura Wydziału Zasobów Okręgowej Dyrekcji K. P. w Warszawie, Aleja Jerozolimska Nr. 1/3.

Oferty, złożone po godzinie 15-ej dnia 16 czerwca 1930 r., będą pozostawione bez rozpatrzenia.

Publiczne otwarcie ofert nastąpi w Prezydjum Dyrekcji K. P. dnia 17 czerwca 1930 r. o godzinie 9-ej.

Bliższe szczegóły przetargów i wykonania robót, jak również rysunki można przeglądać w Dziale Stacji Wydziału Dyrekcji K. P. w Warszawie, Plac Trzech Krzyży Nr. 8, V-te piętro w godzinach urzędowych. Tamże będą wydane szczegółowe warunki przetargów, oraz ślepe kosztorysy — po wpłaceniu 3-ch złotych za każdy egzemplarz warunków przetargu wraz z kosztorysem ślepym, jako zwrot sporządzania tych druków.

PRZETARG
na używane części centralnego ogrzewania

Wydział Powiatowy w Rawiczu sprzeda w drodze przetargu części centralnego ogrzewania pozostałych po zdemontowaniu urządzenia składających się:

1. **z dwóch pieców parowych,**
2. **z większej ilości radjatorów różnej wielkości,**
3. **z zdemontowanych rur.**

Przedmioty te można obejrzeć każdego czasu w Starostwie w Rawiczu.

Oferty z podaniem ceny i warunków płatności należy składać w Wydziale Powiatowym w Rawiczu do dnia 10 czerwca br. godz. 11, a o godz. 11,30 nastąpi otwarcie ofert.

Wydział Powiatowy zastrzega sobie prawo sprzedaży poszczególnych części pomiędzy kilku oferentów lub nie uwzględnienia żadnej oferty bez podania powodów.

Rawicz, dnia 19 maja 1930 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
(—) Ekkert 8912
Starosta Powiatowy.

PUBLICZNY PRZETARG OFERTOWY

ogłasza Urząd Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie na instalację elektryczną w gmachu Ministerstwa Robót Publicznych przy ulicy Chałubińskiego Nr. 1.

Warunki wykonania robót p o w y ż s z y c h, warunki techniczne, wzór umowy, warunki przetargowe oraz przepisy o oddawaniu dostaw i robót w zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych można przeglądać w Biurze Urzędu Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie, ul. Długa Nr. 50, III piętro, pokój Nr. 10, w godzinach 9—12.

Oferty, zestawione na otrzymanych w Biurze Urzędu egzemplarzach ślepego kosztorysu, z dołączeniem podpisanych warunków przetargowych projektu umowy, z dowodem złożenia wadjum w wysokości 5 proc. sumy ofertowej, w kopertach zapieczętowanych, z napisem: „Do przetargu na instalację dźwigów elektrycznych w gmachu Ministerstwa Robót Publicznych przy ulicy Chałubińskiego" winny być złożone najpóźniej do godz. 12-ej dnia 11. 6. 1930 roku w Biurze Urzęddu Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie, poczem nastąpi otwarcie ofert.

Kierownik
Urzędu Budowy Gmachów Państwowych
w m. st. Warszawie
(—) T. Szanior.

PRZETARG.

Dyrekcja Kolei Okręgowej w Warszawie ogłasza na dzień 16-go czerwca 1930 roku przetarg powtórne nacinanie zdartych pilników różnych wymiarów profili i nacięć w okresie 6 miesięcznym z prawem przedłużenia na dalsze 6 miesięcy.

Ceny w ofercie należy podać za nacięcie jednego cala równiaka, gładzika, tarnika i do pił, oraz za nacięcie jednego kilograma zdzieraka, osełek do luster suwakowych, maszynowych,: równiaka i gładzika loco fabryka wraz z cechowaniem cechą P. K. P.

Pilniki do nacięcia będą wysyłane bezpośrednio przez Warsztaty i Parowozownie. Koszt przewozu pilników w obydwie strony opłaca fabryka podając go w rachunku do zwrotu.

W ofercie należy wskazać ilość pilników jaką fabryka może naciąć w ciągu miesiąca.

Oferty składać należy do godz. 15-ej dn. 16 czerwca do skrzynki znajdującej się w W-le Zasobów Al. Jerozolimskie Nr. 1/3. Otwarcie ofert nastąpi w sali posiedzeń dnia następnego o godzinie 9-ej. Szczegóły dotyczące składania ofert ogłoszone zostały w „Monitorze Polskim" Nr. 19 z dnia 14. 1. 1930 r.

PRZETARG.

Zwracam uwagę na wezwanie do składania ofert na dostawę drzewa sosnowego, jesionowego i dębowego, zamieszczone w numerze 104 „Monitora Polskiego" z dn. 6. 5. 1930 r. oraz w numerze 120 „Polski Zbrojnej" z dnia 3. 5. 1930 r.

Dyrektor Zbrojowni Nr. 2
(—) Jacynicz, inżynier.

PRZETARG.

Kierownictwo Przebudowy Węzła Warszawskiego ogłasza przetarg na dzień 20 czerwca 1930 roku na ukończenie i wykonanie robót ziemnych wykopu linji Średnicowej oraz nasypu na łącznicy Gołąbki—Włochy.

Bliższe szczegóły w „Monitorze Polskim" Nr. 116 z dnia 20 maja 1930 r.

Kierownictwo Przebudowy Węzła Warszawskiego.

PRZETARG.

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Poznaniu zwraca uwagę na mający się odbyć w dniu 24 czerwca 1930 r. przetarg publiczny na sprzedaż starych materjałów. Szczegóły przetargu ogłoszono w „Monitorze Polskim" Nr. 120 z d. 24 maja 1930 r.

Dyrektor Kolei Państwowych (—) Ruciński.

PRZETARG.

Państwowa Inspekcja Budowlana w Obornikach ogłasza niniejszem przetarg nieograniczony na rozpoczęcie prac przy budowie nowego kościoła w Dąbrówce Kościelnej, powiat Oborniki.

Oferty w kopertach zapieczętowanych z napisem „Oferta na prace ziemne i murarskie przy budowie kościoła w Dąbrówce Kościelnej" należy składać w biurze Inspekcji do dnia 16 czerwca 1930 r. godziny 10, gdzie o powyższym czasie nastąpi otwarcie ofert przez Komisję przetargową w obecności ewtl. przybyłych reflektantów.

W rachubę wchodzą narazie tylko prace ziemne i murarskie wyszczególnione w kosztorysach ślepych, na których jedynie składać należy oferty, a które nabyć można w biurze tut. urzędu za opłatą 3 zł. Tamże wyłożone są również do wglądu rysunki kościoła oraz warunki szczegółowe i ogólne obowiązujące przy budowlach rządowych (Godziny biurowe od 8—15).

Do przetargu należy dołączyć kwit Kasy Skarbowej na złożone w depozyt Dyrekcji Robót Publicznych w Poznaniu wadjum w wysokości 5 proc. sumy oferowanej, lub walorach uznanych do rąk Przewodniczącego Komisji Przetargowej.

Wybór oferenta, lub też nieprzyjęcie żadnej oferty zależne jest w myśl przepisów od decyzji władzy przełożonej.

Oborniki, dnia 22 maja 1930 r.

Państwowa Inspekcja Budowlana
Grodzki inspektor budownictwa.

OGŁOSZENIE.

Magistrat miasta Białej ma na sprzedaż około 770 m² drzewa użytkowego (szpilkowego).

Bliższe warunki do przejrzenia w Magistracie.

Biała, dnia 20 maja 1930.

Magistrat król. woln. miasta Białej
Burmistrz: (Podpis nieczytelny).

PRZETARG.

Dyrekcja Lasów Państwowych w Bydgoszczy ul. Jagiellońska nr. 3, zamierza oddać w drodze przetargu publicznego wykonanie robót, wyłącznie z częściowem dostarczeniem materjałów przy budowie:

Los I. Wykończenie Nadleśniczówki oraz kapitalny remont budynku gospodarczego w Nadleśnictwie Przymuszewo.

Los II. Urządzenie wodociągów i kanalizacji w nowym budynku Nadleśnictwie Przymuszewo.

Los III. Wykończenie leśniczówki oraz budowę budynku gospodarczego, stodoły i studni w Leśnictwie Przymyszewo, pow. Chojnice.

Los IV. Budowę stodoły w Leśnictwie Bachorze, Nadleśnictwo Klosnowo, powiat Chojnice.

Los V. Budowę budynku gospodarczego w leśnictwie Szary Kierz, Nadleśnictwa Lipowa, powiat Tuchola.

Los VI. Wykończenie Leśniczówki oraz budowę budynku gospodarczego, stodoły i studni w Nadleśnictwie Osie, powiat Świecie.

Los. VIII. Budowę budynku gospodarczego i stodoły w Leśnictwie Bąkowo, Nadleśnictwo Warlubie, powiat Świecie.

Los IX. Budowę stodoły dla sekretarza w Nadleśnictwie Osiek, powiat Inowrocław.

Operaty przetargowe a mianowicie: ślepe kosztorysy, rysunki oraz ogólne i techniczne warunki są do przejrzenia w godzinach od 10—12-ej w dniach powszednich w Wydziale Budowlano-Technicznym (pokój 82) w Dyrekcji L. P. w Bydgoszczy gdzie również nabyć można za małą opłatą po uprzednim podpisaniu operatów przetargowych, formularze ofertowe oraz zarys kosztorysu i warunki przetargu.

Omówionych powyżej druków pocztą nie wysyła się; zainteresowani winni zgłaszać się po takowe osobiście względnie przez pełnomocników.

Oferty, sporządzone według zasad wyłuszczonych w przepisach o ofertach na wykonanie robót budowlanych w administracji Lasów Państwowych należy nadsyłać pocztą względnie składać osobiście najpóźniej do dnia 6 czerwca br. godz. 10 i to dla losów I, II, III, IV i V; natomiast dla losów VI, VII, VIII i XI do dnia 11 czerwca br. godz. 10 w Wydziale Budowlano-Technicznym Dyrekcji L. P w Bydogszczy z dołączeniem kwitu na złożone wadjum, w wysokości 5% oferowanej sumy.

Oferty nieodpowiadające przepisom niniejszego ogłoszenia względnie warunkom przetargowym nie będą uwzględniane.

Przy różnych ofertach pierwszeństwo mają oferenci, którzy przedłożą wraz z ofertą zaświadczenie Polskiego Komitetu Normalizacyjnego o popieraniu jego prac, które to zaświadczenie P. K. N. wydaje z ważnością na jeden rok kalendarzowy.

Zastrzega się prawo wolnej ręki w powierzaniu robót bez względu na wysokość oferowanej kwoty względnie nieprzyjęcie żadnej oferty. **(—) Zagórski,** dyrektor.

PRZETARG OFERTOWY

Magistrat miasta Częstochowy odda z przetargu wykonanie smołowania lub asfaltowania powierzchniowego szos i deptaka ul. Najświętszej Marji Panny w ilości około 16,000 m. kw. Oferty w zalakowanych kopertach z napisem: „Oferta na smołowanie powierzchniowe" wraz z podpisaną deklaracją i kwitem Kasy Miejskiej na wpłacone wadjum w wysokości 5 proc. sumy kosztorysowej, należy składać w Miejskim Zarządzie Drogowym do dnia 7 czerwca r. b., do godz. 12-ej, gdzie o tejże godzinie nastąpi otwarcie ofert. Kosztorysy ślepe i projekt umowy można otrzymać w Miejskim Zarządzie Drogowym w Częstochowie w godzinach biurowych za opłatą zł 5.

Magistrat m. Częstochowy.

Śląski Urząd Wojewódzki ogłasza

PRZETARG OFERTOWY PUBLICZNY

na budowę mostu żelbetowego na rzece Przemszy pod Brzezinką o dwóch przęsłach ściegnowych po 30,0 m. wolnej rozpiętości.

Oferty na przepisanych formularzach z należycie wypełnionemi załączeniami winny być składane w zapieczętowanych kopertach w Kancelarji Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego — Wydział Robót Publicznych wraz z kwitem Kasy Skarbowej na wpłacone wadjum 2% sumy oferowanej.

Termin składania ofert wyznacza się do dnia 5-go czerwca 1930 r., godz. 12-ej.

Szczegółowych informacyj udzieli referent mostowy przy Oddziale Drogowym Nr. 817 Nr. telef. wewn. 440 w godzinach 10—13, gdzie zarazem przejrzeć będzie można plany i warunki budowy ogólne i szczegółowe.

Wzór oferty, kosztorys ślepy, plany konstrukcyjne i warunki ogólne i szczegółowe nabyć można w Kancelarji Wydziału Robót Publicznych za opłatą.

Śląski Urząd Wojewódzki zastrzega sobie prawo wolnego wyboru oferty według swego uznania względnie unieważnienia całego przetargu.

Oferty na nieprzepisanych formularzach bez wadjum, nieczytelne lub z poprawkami i wniesione po terminie nie będą rozpatrywane.

Za Wojewodę

Inż. H. Zawadowski m. p.

Naczelnik Wydziału Robót Publicznych.

Magistrat miasta Katowic rozpisuje niniejszem

PRZETARG.

na dostarczenie żarówek elektrycznych na przeciąg jednego roku.

Zestawienie potrzebnych żarówek elektrycznych oraz warunki dostawy należy zażądać w Zarządzie Zakładów Miejskich przy ul. Wojewódzkiej Nr. 60.

Oferty należy składać do dnia 10 czerwca br.

Magistrat.

OGŁOSZENIE.

Nadleśnictwo Państwowe Lutowko poczta w miejscu, powiat i stacja kolejowa Sępólno woj. Pomorskie sprzeda w drodze submisji w dniu 3 czerwca 1930 roku na koszt pierwonabywcy 79.37 m^3 dłużyc brzozowych I, II i III kl.

Bliższe szczegóły podano w czasopiśmie „Rynek Drzewny" Poznań.

Ustnych wyjaśnień udzieli Nadleśnictwo w biurze w godzinach urzędowych.

Nadleśniczy Państwowy.

Magistrat miasta Katowic rozpisuje

PRZETARG PUBLICZNY.

na dostawę rur kanalizacyjnych, kamionkowych na rok budżetowy 1930/31.

Bliższe szczegóły przetargu ogłoszone w skrzynce na przetargi w Ratuszu, ul. Pocztowa L. 2.

Magistrat.

Magistrat miasta Katowic rozpisuje

PRZETARG PUBLICZNY.

na dostawę materjałów z żużlu wielkopiecowego do budowy ulic na rok budżetowy 1930/31.

Bliższe szczegóły przetargu ogłoszono w skrzynce na przetargi w Ratuszu, ul. Pocztowa L. 2.

Magistrat.

OGŁOSZENIE.

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Wilnie ogłasza przetarg publiczny ofertowy w dniu 17 czerwca 1930 r. na całoroczną dostawę wkrętów żelaznych do drzewa i metali w ilości około 1.000.000 sztuk.

Warunki przetargu można otrzymać w Wydziale Zasobów, pokój Nr. 38 (gmach Dyrekcji, ul. Słowackiego Nr. 2) osobiście w godzinach urzędowych lub pocztą po zgłoszeniu pisemnej prośby.

SPRZEDAŻ OFERTOWA.

Masa konkursowa Salomona Oehlenberga we Lwowie, ul. Słoneczna 27, sprzeda najwięcej oferującemu towary żelazne a to kosy, sierpy, okucia, łańcuchy, siatki druciane, pilniki i t. p. ocenione na łączną kwotę 108.959 zł. 68 gr. a w inwentarzu cenie nie niższej jak 1/3 części wartości szacunkowej t. j. 36.320 zł.

Oferty należy wnieść na ręce zarządcy masy Dra Józefa Jurana we Lwowie, Pasaż Hausmana 1. 6. do dnia 5 czerwca 1930 r. włącznie przy złożeniu do rąk zarządcy wadjum w wysokości 3.632 złotych.

Inwentarz zapasu towaru do przeglądnięcia w kancelarji zarządcy masy.

Oferty nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Dr. Józef Juran.

OGŁOSZENIE PRZETARGU.

Urząd Wojewódzki — Dyrekcja Robót Publicznych w Kielcach ogłasza przetarg publiczny na budowę ustrojów niosących 2 mostów żelbetowych łukowych na drodze państwowej N. 13 (Trakt Krakowski w powiecie kieleckim, a mianowicie:

1) mostu N. 184/2 na rzece Silnicy pod Kielcami, o rozpiętości w świetle 18.00 m.

2) mostu N. 189/1 na rzece Bobrzy pod Zagrodami, o rozpiętości w świetle 30.00 m.

Przetarg obejmuje oprócz budowy ustrojów niosących także przebudowę dojazdów i regulację miejscową (korekcję) rzek, z dostawą części materjałów.

Termin wnoszenia ofert upływa dnia 7 czerwca 1930 roku, o godzinie 11 przed południem, o której to godzinie nastąpi otwarcie ofert. Wadjum wynosi 5 proc. oferowanej sumy.

Szczegółowych informacyj zasięgnąć można w Dyrekcji Robót Publicznych w Kielcach w pokoju Nr. 22, codziennie w godzinach od 10 do 12 przed południem.

Pełny i autentyczny tekst ogłoszenia przetargu umieszczono w „Monitorze Polskim" i w „Dzienniku Urzędowym Województwa Kieleckiego".

Za Wojewodę: (—) Krug, dyr. Rob. Publ.

ZAWIADOMIENIE.

3. Okręgowe Szefostwo Budownictwa Grodno zawiadamia, że w dniu 11 czerwca 1930 r. o godz. 10 w Grodnie odbędzie się przetarg nieograniczony na urządzenie instalacji centralnego ogrzewania, kanalizacji i wodociągów w nowowybudowanych blokach baonowych w koszarach im. I. Brygady Leg. w Wilnie jeden blok i w Helenowie w rejonie Mołodeczna jeden blok.

Szczegółowe ogłoszenie ukaże się w „Monitorze Polskim" i „Polsce Zbrojnej".

3. Okręgowe Szefostwo Budownictwa, Grodno.

WEZWANIE DO SKŁADANIA OFERT.

Wydział powiatowy w Kosowie obok Kołomyi odda do wykonania budynek siedmioklasowej szkoły powszechnej we wsi Kobaki, odległej o 23 km. od stacji kolejowej Zabłotów.

Okres budowy dwuletni. Budynek murowany, piętrowy o przybliżonej kubaturze 5.500 m³.

Oferty należy składać w Kancelarji Wydziału pow. w Kosowie.

Szczegółowe warunki wraz z planami są do przejrzenia w Sekretarjacie Wydziału pow. w Kosowie.

Kosów, dnia 22 maja 1930 r.

Przew. Tymcz. Wydziału pow.
Starosta powiatowy: **P. Grodecki** mp.

Sprzedaż, dzierżawy, personel, zastępstwa.

Jest do sprzedania

1 LOKOMOBILA

Ruston Proctor & Co. Lincoln, Nr. Urzędowy 29916, powierzchnia ogrzewalna kotła 13,102 m², ciśnienie robocze 6 atmosfer.

WIADOMOŚĆ:

Zakłady Akumulatorowe systemu „Tudor"
Sp. Akc.

Warszawa, ul. Złota Nr. 35, tel. 17-45
8907

Lokomobila Lanza

rok 1900, 80—120 KM. kondensacja, natychmiast korzystnie do oddania. **Inż. M. ROWECKI, POZNAŃ, Plac Wolności 3.** 8926

Rury mosiężne ciągnione

używane, lecz w bardzo dobrym stanie:
I. grub. ścianki 2 m/m średn. zewnętrzna 30 m/m dług. 4,5 metra. 8920
II. grub. ścianki 2 m/m średn. zewn. 50 m/m. dług. 2,5 metra sprzeda tanio.
O. LENC, POZNAŃ, Piotra Wawrzyniaka 22. Tel. 7577.

Motor trójfazowy

A. E. G. 220/380 Wolt. 24 PS. z uzwojeniem miedzianem, przełącznikiem i wszelkiemi przyborami, po nadzwyczaj niskiej cenie oddadzą 8880

Bracia Schlieper
Tel. 306 **Bydgoszcz** Tel. 361

2 kotły kornwalijskie w najlepszym stanie, 115 m² powierzchnia ogrzewalna, z roku 1908 oraz nowa gwinciarka do rur gazowych do 4" do sprzedania. 8907
Inż. MAKS KLIPPER, BIELSKO

Łódź motorową

sprzeda tanio Fr. Wojak, Grudziądz, Plac 23 Stycznia 11 [illegible]

Sprzedam

maszynę parową

leżącą 50 P. S. fabrykatu H. Pauksch, Landsberg a/W., gotową do użytku. Do obejrzenia każdej chwili na miejscu.
L. POŁOWCZYK, Biuro Handlowe
Pobiedziska, Poznańska 31. 8897

1 parowa maszyna

leżąca około 200 PS

1 kocioł do niej 12 atmosfer Steinmüllera,
2 retorty a 6 m długości, 2 m średnicy 14 mm blachy, prawie nieużywane,
2 retorty a 18 m długości, 2,20 m średnicy 14 mm blachy, prawie nieużywane,
1 parowa maszyna Comnick 45 HP prawie nieużywana,
3 prasy do dachówek glinianych — razem lub pojedyńczo okazyjnie do sprzedania.

Towarzystwo dla budowy maszyn Sp. z ogr. odp.
8875 **we Lwowie, ul. Janowska 134.**

Skład maszyn rolniczych i warsztat reparacyjny

obrót z ostatnich 2 lat po 600 tys. zł rocznie, dobrze zaprowadzony, w bogatej okolicy, 30 lat istniejący, sprzedam z powodu choroby bardzo korzystnie. Wpłaty potrzeba conajmniej 80 tys. zł, reszta podług ugody. Zgłoszenia pod nr. 8906 do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego".

1 leżącą maszynę parową 7 K. M.
(Fabr. Brünn Königsfelder M. F.)
1 leżącą maszynę parową 25 K. M.
(Fabr. Erste Brunner M. F.)
1 leżącą maszynę parową 36 K. M.
(Fabr. Blansko M. F.)
1 hydrauliczną pompę prasową
do 300 atm. ciśnienie
4 pompy odśrodkowe
z 60 mm i 125 mm, połączenie rurowe
1 podgrzewacz wody zasilającej
dla 50 mm, połączenie rurowe
wszystko używane, lecz w dobrym stanie, oddamy korzystnie.
Karol Ochsner i Syn.
Fabryka metalowa, Bielsko (Śląsk) 8871

MOTOR NA GAZ SSANY

firmy „Deutza" 20 P. S. w dobrym stanie, tanio sprzedaje firma 8919
W. Fiszer w Łodzi, ul. Zakątna Nr. 13

Parową babę do wbijania palów

żelazną rozgrodę
maszynę do miesz. betonu z windą do budow. i motorem
maszynę do ubijania płyt na posadzkę
2 młynki do mielenia farb

oddadzą po niskiej cenie na korzystnych warunkach
BRACIA SCHLIEPER
8879 **Tel. 306 Bydgoszcz Tel. 361**

Maszyna parowa

leżąca, 40 kon. Pausch, do tego kocioł parowy 6 atm., f-y Paulus, 10 tarczy od 1700 × 260 do 600 × 200 i transmisja z lagrami kompl. Mała MASZYNA PAROWA 4 kon., kompl. GNIOTOWNIK do wygniatania słodu. PAROWNIK na 50 ctn. kartofli. wszystko razem za korzystną cenę 9000.— zł. Oferty F-a

A. TEPPER, Fabryka maszyn
Gniewkowo, p. Inowrocław

8900

Kompletne urządzenie:

Maszyna parowa 60-80 HP wraz z kotłem 2 płom. 85 m² i pompą, transmisjami za zł 8.000; również **parcele budowlane** do 10.000 m² w okolicy let. „Jaworze" 5 minut od dworca kol. za 1 m² zł 3.50 jest do sprzedania. **JERZY KOWALA, Jasienica pow. Bielsko.** 8902

Egzaminowany

mistrz tłoczarski (Drücker)

obeznany z wszelkiemi pracami, dobry organizator i kalkulator, w wieku 35 lat, poszukuje posady od zaraz lub później.

Zgłoszenia uprasza się: 8841

OKONIEWSKI, TORUŃ, ul. Mickiewicza 64

Przedstawiciela

poszukuje fabryka biżuterji w Saksonji, zamierzając oddać wyłączne przedstawicielstwo na Polskę. Tylko poważni reflektanci, zaprowadzeni dobrze u hurtowników towarów krótkich i galanterji, zechcą złożyć oferty z podaniem referencji do adm. „Rynku Metal. i Masz." pod nr. 8889.

KUPNA

Kilka kilometrów TORU

z szyn 65 mm. na podkładach żelaznych kupimy **za gotówkę.**

Oferty sub: **„Budowa"** do **Tow. Reklamy Międzynarodowej** j. r. **Rudolf Mosse,**

Warszawa. Marszałkowska 124.

8891

Poszukujemy używanego 8918

zbiornika leżącego

na kwas siarkowy 66° B-me, o pojemności 25.000 kg. Oferty wraz z rysunkiem prosimy nadsyłać pod adresem: **KRAKOWSKA FABRYKA DRUTU I WYROBÓW ŻELAZNYCH SP. AKC. KRAKÓW, ul. Romanowicza 9.**

Poszukuje się celem kupna dla młocarni parowej

1 cylindra

(Sortiercylinder) rozstaw łożysk 1.45 mtr. o ⌀ około 450 m/m. Może być używany lecz w dobrym stanie. Oferty wraz z ceną proszę przesyłać **K. URBAŃSKI, Maszynerja, ŚWIĘCIECHOWA, pow. Leszno.**

8925

Poszukujemy

motoru Diesla 70-75 K. M.

Zgłoszenia pod „PRZEMYSŁ" do **Towarzystwa Reklamy Międzynarodowej Rudolf Mosse, Kraków, Żyblikiewicza 16** 8903

Kupię

walcę do rolowania blachy

długość 200 m/m o możności walcowania 15 m/m grubej blachy, używaną. 8892

Spawalnia E. Kozłowski, Lwów, Rycerska 11.

PRASĘ HYDRAULICZNĄ

używaną lecz w dobrym stanie użytkowym do wyciskania wody z arkuszy o wymiarze 1 mtr na 75 cm kupi zaraz pewna fabryka masy drzewnej.

Oferty piśmienne uprasza się za nr. 8828 do Admin. „Rynku Metalowego i Maszynowego".

Stare płyty akumulatorowe, szlam, i wszelkie stare metale

kupuje

T. Bielawski, Poznań,

Bukowska 33. — Telefon 6418. 8062

Duże wrzeciono tarciowe

(Friktions-Spindel) lub

hydrauliczną pośpieszną prasę

do wybijania (Prägepresse) oraz **prasę ekscentryczną** (Exentrickpresse) zakupimy. Oferty pod W. L. 794 do Rudolf Mosse, Gdańsk (Danzig). 8915

„R. Met".

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW.

CENY OGŁOSZEŃ: 1/1 str. 150 zł, ½ str. 80 zł, ¼ str. 45 zł, 1/8 str. 25 zł, 1/16 str. 15 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III. str. 30% dopłaty. Artykuły opisowe z dopłatą 100%. Klisze autotypje z wyraźnych fotografij dostarcza się po 14 groszy za cm². W Gdańsku obowiązują powyższe ceny w guldenach. Do Niemiec oblicza się 1/1 str. 150,— Rm., ½ str. 80,— Rm., ¼ str. 45,— Rm., 1/8 str. 25,— Rm., 1/16 str. 15,— Rm. W wydaniach specjalnych obowiązuje taryfa inna. Miejscem wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestjach spornych miarodajny jest Sąd Grodzki (Okręgowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.